

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Навчально-науковий інститут бізнес-технологій «УАБС»
Кафедра міжнародних економічних відносин

Віннік Микола В'ячеславович
(прізвище, ім'я, по батькові)

КВАЛІФІКАЦІЙНА МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

на тему «ЕФЕКТИВНІСТЬ ДІЯЛЬНОСТІ ІНОЗЕМНИХ ІНСТИТУЦІЙ З
КРЕДИТУВАННЯ БІЗНЕС-ПРОЕКТІВ В УКРАЇНІ»
Спеціальність 292 «Міжнародні економічні відносини»

Студента 2 курсу
(номер курсу)
групи МП.м-91а
(шифр групи)

(підпис)

Вінніка М.В.
(ініціали, прізвище)

Подається на здобуття освітнього ступеня магістр

Кваліфікаційна магістерська робота містить результати власних досліджень.
Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на
відповідне джерело _____

(підпис)

Віннік М.В.
(ініціали, прізвище здобувача)

Керівник д.е.н., професор
(посада, науковий ступінь)

(підпис)

Макаренко М.І.
(ініціали, прізвище)

РЕФЕРАТ

кваліфікаційної магістерської роботи на тему
«ЕФЕКТИВНІСТЬ ДІЯЛЬНОСТІ ІНОЗЕМНИХ ІНСТИТУЦІЙ З
КРЕДИТУВАННЯ БІЗНЕС-ПРОЕКТІВ В УКРАЇНІ»
студента Вінніка Миколи В'ячеславовича

Основний зміст кваліфікаційної магістерської роботи викладено на 50 сторінках у тому числі список використаних джерел з 74 найменувань, який розміщено на 7 сторінках. Робота містить 7 рисунків, а також 3 додатки, які розміщені на 4 сторінках.

Ключові слова: ІНВЕСТИЦІЙНЕ КРЕДИТУВАННЯ, БІЗНЕС-ПРОЕКТИ, МІЖНАРОДНІ ФІНАНСОВІ ІНСТИТУЦІЇ, ЄВРОПЕЙСЬКИЙ БАНК РЕКОНСТРУКЦІЇ ТА РОЗВИТКУ, ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ІНВЕСТИЦІЙНИЙ БАНК, ФІНАНСОВА ДОПОМОГА.

Мета кваліфікаційної магістерської роботи полягає у дослідженні теоретичних засад та розробленні практичних рекомендацій щодо підвищення ефективності співробітництва України з іноземними фінансовими установами в контексті надання фінансових ресурсів для реалізації бізнес-проектів в Україні.

Об'єктом дослідження кваліфікаційної магістерської роботи є економічні відносини між Україною та міжнародними фінансовими інституціями щодо кредитування української економіки.

Предметом дослідження кваліфікаційної магістерської роботи служать теоретичні засади та практичні аспекти надання фінансових ресурсів для реалізації бізнес-проектів в Україні з боку міжнародних фінансових інституцій в особі Європейського інвестиційного банку та Європейського бан реконструкції та розвитку.

Під час виконання кваліфікаційної магістерської роботи було застосовано наступні методи дослідження: емпіричний аналіз (при зборі та систематизації фактологічного матеріалу); метод наукової абстракції (при постановці та обґрунтуванні нових підходів до вивчення питання); теоретичний аналіз (при декомпозиції картини двостороннього співробітництва України та міжнародних фінансових інституцій);

компаративний аналіз (при проведенні порівняння проектів співробітництва окремо з ЄБРР та ЄІБ); графічний аналіз (при графічній демонстрації динаміки та структури отримання Україною фінансових ресурсів від міжнародних фінансових інституцій, зокрема ЄБРР та ЄІБ) тощо.

Інформаційною базою кваліфікаційної магістерської роботи є наукові праці вітчизняних та зарубіжних дослідників та науковців, законодавство України, нормативно-правові акти, постанови Національного банку України, інформаційні матеріали від Європейського банку реконструкції та розвитку, Європейського інвестиційного банку, Державної служби статистики України, Міністерства фінансів України тощо. Також у процесі написання роботи були використані матеріали АТ «Державний ощадний банк України», що стосуються міжнародних програм кредитування бізнес-проектів за фінансової підтримки з боку Європейського інвестиційного банку, Європейського інвестиційного фонду, Німецько-Українського фонду, фонду Western NIS Enterprise Fund (WNISEF) та інших.

Основний науковий результат роботи полягає в наступному:

- визначено сутність та засади діяльності міжнародних фінансових інституцій, зокрема Європейського банку реконструкції та розвитку і Європейського інвестиційного банку;
- проаналізовано актуальний стан співробітництва України та даних фінансових установ;
- проведено порівняльний аналіз поточної співпраці України та ЄБРР і ЄІБ;
- визначено перспективи поглиблення взаємовідносин та запропоновані алгоритми дій для розвитку подальшої діяльності іноземних інституцій з кредитування бізнес-проектів в Україні.

Одержані результати можуть бути використані при розробленні нових бізнес-проектів для отримання фінансування від ЄБРР та ЄІБ.

Результати дослідження опубліковані у статті «Україна і Європейський банк реконструкції та розвитку: сучасна зміна вектору співробітництва» у науковому фаховому виданні «Вісник Сумського державного університету. Серія «Економіка» (Суми, 2020, №3).

Рік виконання кваліфікаційної магістерської роботи – 2020

Рік захисту роботи – 2020

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет
Навчально-науковий інститут бізнес-технологій «УАБС»
Кафедра міжнародних економічних відносин

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри
д. е. н., професор

_____ Ю.М. Петрушенко
(підпис)

2 жовтня 2020 р.

ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ МАГІСТЕРСЬКУ РОБОТУ
(спеціальність **292** «Міжнародні економічні відносини»)
студенту 2 курсу, групи МП.м-91а

Вінніку Миколі В'ячеславовичу
(прізвище, ім'я, по батькові студента)

1. Тема роботи: «Ефективність діяльності іноземних інституцій з кредитування бізнес-проектів в Україні», затверджена наказом по університету від «10» листопада 2020 року № 1750-III
 2. Термін подання студентом закінченої роботи «09» грудня 2020 року
 3. Мета кваліфікаційної роботи: дослідження теоретичних засад та розроблення практичних рекомендацій щодо підвищення ефективності співробітництва України з іноземними фінансовими установами в контексті надання фінансових ресурсів для реалізації бізнес-проектів в Україні
 4. Об'єкт дослідження: економічні відносини між Україною та міжнародними фінансовими інституціями щодо кредитування української економіки
 5. Предмет дослідження: теоретичні засади та практичні аспекти надання фінансових ресурсів для реалізації бізнес-проектів в Україні з боку міжнародних фінансових інституцій в особі Європейського інвестиційного банку та Європейського банку реконструкції та розвитку
 6. Кваліфікаційна робота виконується на матеріалах АТ «Державний ощадний банк України»
 7. Орієнтовний план кваліфікаційної магістерської роботи, терміни подання розділів керівникові та зміст завдань для виконання поставленої мети
- Розділ 1: «Теоретичні засади кредитування бізнес-проектів в Україні іноземними інституціями». - 20.11.2020 р.

(назва – термін подання)

У розділі 1 розкрити:

- сутність та принципи діяльності іноземних фінансових інституцій.....;
- інвестиційне кредитування бізнес-проектів в Україні.
(зміст конкретних завдань до розділу, які повинен виконати студент)

Розділ 2: «Аналіз поточного стану співпраці України з міжнародними фінансовими інституціями». - 01.12.2020 р.

(назва – термін подання)

У розділі 2 розкрити:

- програми співробітництва ЄБРР та ЄІБ в Україні;
- Залучення фінансових ресурсів іноземних інституцій в практиці АТ «Державний ощадний банк України».
(зміст конкретних завдань до розділу, які має виконати студент)

Розділ 3: «Шляхи розвитку ефективної діяльності іноземних інституцій з кредитування бізнес-проектів в Україні». - 06.12.2020 р.

(назва – термін подання)

У розділі 3 розкрити:

- формування організаційно-економічних та соціально-політичних передумов підвищення ефективності співпраці вітчизняних підприємств з європейськими банками – донорами структурної перебудови економіки України.
(зміст конкретних завдань до розділу, які повинен виконати студент)

8. Консультації з роботи:

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
1	Макаренко М.І., проф.каф.МЕВ СумДУ		
2	Макаренко М.І., проф.каф.МЕВ СумДУ		
3	Макаренко М.І., проф.каф.МЕВ СумДУ		

9. Дата видачі завдання: 2 жовтня 2020 року

Керівник кваліфікаційної магістерської роботи

_____ (підпис)

М.І. Макаренко
(ініціали, прізвище)

Завдання до виконання одержав

_____ (підпис)

М.В. Віннік
(ініціали, прізвище)

ЗМІСТ

ВСТУП.....	7
1. Теоретичні засади кредитування бізнес-проектів в Україні іноземними інституціями.....	10
1.1. Сутність та принципи діяльності іноземних фінансових інституцій.....	10
1.2. Інвестиційне кредитування бізнес-проектів в Україні.....	15
2. Аналіз поточного стану співпраці України з міжнародними фінансовими інституціями.....	20
2.1. Програми співробітництва ЄБРР та ЄІБ в Україні.....	20
2.2. Залучення фінансових ресурсів іноземних інституцій в практиці АТ «Державний ощадний банк України».....	32
3. Шляхи розвитку ефективної діяльності іноземних інституцій з кредитування бізнес-проектів в Україні..	42
Висновки.....	47
Перелік джерел посилання.....	50
Додатки.....	57

ВСТУП

Налагодження ефективного співробітництва з великими міжнародними фінансовими інституціями справедливо можна вважати одним з досить дієвих факторів, що впливають на процеси економічного розвитку та стабільного зростання держави. Україна, що зараз проходить через тернистий шлях масштабних структурних перетворень та розробки і запровадження ефективних реформ, зобов'язана якомога ефективніше застосовувати абсолютно усі потенційні вигоди та наявні преференції, що несуть у собі взаємовідносини з іноземними фінансовими установами, задля того аби вирішувати нагальні внутрішні соціально-економічні виклики. З огляду на такі обставини, співробітництво зі значними міжнародними фінансовими інституціями, що мають змогу підтримати нас вагомими обсягами фінансових ресурсів, зокрема з Європейським банком реконструкції та розвитку і Європейським інвестиційним банком, є життєво важливим для нашої держави.

Проблематику та можливі перспективи співробітництва України та іноземних фінансових інституцій, особливості діяльності цих установ, як потенційних джерел надходження додаткових фінансових ресурсів у своїх наукових працях досліджували низка зарубіжних та вітчизняних науковців, зокрема такі як: В. Колосова, І. Іванова [1], Ю. Ковбасюк [2], А. Зверев [3], О. Білорус, Ю. Пахомов [4] та інші. У теперішніх обставинах, дане питання для України стає досить актуальним, через що в країні відчувається гостра нестача фінансових ресурсів для активного та стабільного економічного розвитку. Отже існує потреба у більш глибокому та детальному дослідженні даного питання.

Мета кваліфікаційної магістерської роботи полягає у дослідженні теоретичних засад та розробленні практичних рекомендацій щодо підвищення ефективності співробітництва України з іноземними фінансовими установами

в контексті надання фінансових ресурсів для реалізації бізнес-проектів в Україні.

Завданнями кваліфікаційної магістерської роботи є:

- визначити сутність та засади діяльності міжнародних фінансових інституцій, зокрема Європейського банку реконструкції та розвитку і Європейського інвестиційного банку;
- провести аналіз актуального стану співробітництва України та даних фінансових установ;
- здійснити порівняльний аналіз поточної співпраці України та ЄБРР і ЄІБ;
- визначити перспективи поглиблення взаємовідносин та розвитку подальшої діяльності іноземних інституцій з кредитування бізнес-проектів в Україні

Об'єктом дослідження кваліфікаційної магістерської роботи є економічні відносини між Україною та міжнародними фінансовими інституціями щодо кредитування української економіки.

Предметом дослідження кваліфікаційної магістерської роботи служать теоретичні засади та практичні аспекти надання фінансових ресурсів для реалізації бізнес-проектів в Україні з боку міжнародних фінансових інституцій в особі Європейського інвестиційного банку та Європейського банку реконструкції та розвитку.

Під час виконання кваліфікаційної магістерської роботи було застосовано наступні методи дослідження: емпіричний аналіз (при зборі та систематизації фактологічного матеріалу); метод наукової абстракції (при постановці та обґрунтуванні нових підходів до вивчення питання); теоретичний аналіз (при декомпозиції картини двостороннього співробітництва України та міжнародних фінансових інституцій); компаративний аналіз (при проведенні порівняння проектів співробітництва окремо з ЄБРР та ЄІБ); графічний аналіз (при графічній демонстрації динаміки

та структури отримання Україною фінансових ресурсів від міжнародних фінансових інституцій, зокрема ЄБРР та ЄІБ) тощо.

Інформаційною базою кваліфікаційної магістерської роботи є наукові праці вітчизняних та зарубіжних дослідників та науковців, законодавство України, нормативно-правові акти, постанови Національного банку України, інформаційні матеріали від Європейського банку реконструкції та розвитку, Європейського інвестиційного банку, Державної служби статистики України, Міністерства фінансів України тощо. Також у процесі написання роботи були використані матеріали АТ «Державний ощадний банк України», що стосуються міжнародних програм кредитування бізнес-проектів за фінансової підтримки з боку Європейського інвестиційного банку, Європейського інвестиційного фонду, Німецько-Українського фонду, фонду Western NIS Enterprise Fund (WNISEF) та інших.

У порядку апробації була опублікована стаття «Україна і Європейський банк реконструкції та розвитку: сучасна зміна вектору співробітництва» у науковому фаховому виданні «Вісник Сумського державного університету. Серія «Економіка» (Суми, 2020, №3).

1. Теоретичні засади кредитування бізнес-проектів в Україні іноземними інституціями

1.1. Сутність та принципи діяльності іноземних фінансових інституцій

У сучасних реаліях Європейський банк реконструкції та розвитку надає допомогу у вигляді фінансових ресурсів для держав Центральної і Східної Європи, задля втілення у життя економічних та політичних реформ, реалізації проектів, які покликані структурно розвивати економіку держави, виводити її на новий рівень та робити конкурентоздатною щодо зарубіжних ринків. Головним фінансовим інструментом ЄБРР є кредити, які банк надає задля реалізації проектів у середній та довгостроковій перспективі, а також активна інвестиційна діяльність.

Ключова мета Європейського банку реконструкції та розвитку – надання допомоги державам, які знаходяться у процесі перетворення внутрішньої економіки з планової до економіки відкритого типу, у якій провідні ролі будуть відігравати принципи ринкових відносин та конкуренція. Також важливим для банку є і допомога приватному сектору економіки, та його ініціативам, оскільки він має бути фундаментальним фактором розбудови ринкової економіки відкритого типу, проте у державах із трансформаційною економікою він зазвичай є надзвичайно слабким та нерозвинутим. Щоб реалізувати дані прагнення, Європейський банк реконструкції та розвитку здійснює кредитування державних та приватних підприємств, з метою введення нових потужностей на виробництвах та вдосконалення вже наявних, зростання рівня конкурентоспроможності. Також для позичальників банк може надавати безоплатну технічну допомогу, задля розробки та реалізації проектів, які на думку ЄБРР є перспективними. До того установа надає інвестиційні фінансові ресурси для підтримки акціонерних капіталів. Остаточне рішення щодо кредитування чи надання інвестицій банком, після розгляду усіх необхідних матеріалів, та перевірок їх відповідності принципам

ЄБРР та міжнародним стандартам, приймає Рада директорів ЄБРР. Під принципами мається на увазі відмова у наданні кредитів або інвестицій для проектів, які так чи інакше пов'язані із наступними сферами діяльності:

- тютюнова галузь;
- гральний бізнес;
- військова промисловість;
- діяльність, яка завдає шкоду для довкілля;
- діяльність, яка є забороненою нормами міжнародного права.

Дані принципи є не просто словами, а прописані у статуті Європейського банку реконструкції та розвитку.

ЄБРР є таким собі симбіозом звичного комерційного банку та банку розвитку, бо його метою є не лише надання фінансових ресурсів для впровадження нових проектів, що мають на меті загальний розвиток економіки країни, а також і ведення власної діяльності лише на комерційних засадах та дотримання загальних стандартів страхової та банківської справи, згідно з Главою III Угоди про заснування Європейського банку реконструкції та розвитку.

За базову ставку по кредиту ЄБРР використовує ставку LIBOR (London Interbank Offered Rate). До неї додають певний відсоток, який є маржею банку. Цей відсоток встановлюється індивідуально, в залежності від конкретного проекту. Якщо уряд держави виступає у якості гаранта кредиту, то зазвичай банк встановлює маржу в розмірі 1%. Очевидно, що така пропозиція є надзвичайно вигідною для позичальників, оскільки вони отримують кредити під відсотки, значно менші ніж ринкова вартість. Також у процесі повернення кредиту банк зважає на такі різноманітні обставини як політичні, комерційні ризики, кон'юнктура ринку та інші. Акціонерами Європейського банку реконструкції та розвитку станом на сьогодні є 69 країн світу, Європейський союз та Європейський інвестиційний банк. Головними клієнтами ЄБРР виступають 38 країн: від Південного та Східного Середземномор'я до Центральної та Східної Європи і Центральної Азії [5].

Потужний та ефективно працюючий приватний сектор вважається запорукою стабільної та успішної економіки. Такої думки дотримуються і в Європейському банку реконструкції та розвитку. Це проявляється у вигляді письмово закріпленого факту в Статуті ЄБРР. Цей документ передбачає, що щонайменше 60% від усіх фінансових ресурсів установи повинні бути направлені для підтримки проектів, які належать до приватного сектору економіки. Решта, не більш ніж 40% можуть вливатися до проектів, поданих від державних підприємств.

Також, Європейський банк реконструкції та розвитку має найвищий з можливих кредитний рейтинг AAA, який дає банку змогу залучати фінансові ресурси з міжнародних фінансових ринків за дуже вигідними умовами. Окрім цього, є спеціальні фонди, які створюються з прибутків, що ЄБРР отримує від своєї кредитної та інвестиційної діяльності. Також у капітал цих фондів входять і внески коштів країн-акціонерів банку. Зазвичай, фінансові ресурси з цих фондів йдуть на фінансування безоплатної технічної допомоги, а також для кредитування сфер діяльності, що мають низький рівень рентабельності.

Характерною рисою Європейського банку реконструкції та розвитку є той факт, що банк фінансує до 35% від сукупної вартості проекту, якщо створюється абсолютно підприємство, або до 35% вартості, якщо здійснюється довгострокова капіталізація підприємства, яке вже функціонує, на відміну від того самого Світового банку. У той же час, ЄБРР надає сприяння у пошуках потенційних інвесторів та кредиторів, що могли б профінансувати решту вартості проекту, якщо у позичальника такої змоги не має. Також варто пам'ятати що у виняткових ситуаціях, банк може збільшити власну частку участі у кредитуванні, чи інвестуванні проекту до 49%.

З моменту початку діяльності у 1991 році, Європейський банк реконструкції та розвитку надав фінансових ресурсів на загальну суму майже у 161 млрд. євро (див. додаток Б).

Європейський інвестиційний банк – самостійна та неприбуткова установа ЄС, яка надає кредити, технічну допомогу та виступає у ролі гаранта

для реалізації бізнес-проектів, які мають на меті сприяння у досягненні цілей політики Європейського Союзу. Левова частка, а саме 90% від усіх наданих кредитів ЄІБ сконцентровані всередині ЄС, проте 10% від загального обсягу фінансових ресурсів, що надає дана установа, йдуть на зовнішні ринки [6].

Головною ціллю, що переслідували під час створення Європейського інвестиційного банку, було надання коштів для реалізації проектів, які сприяли б рівномірному розвитку Європейського Союзу, а також фінансова допомога третім країнам.

ЄІБ проводить власну діяльність наступними способами: кредитування проектів, що відповідають визначеним критеріям, надання технічної допомоги від експертів відповідного фаху та виступає у ролі гаранта за кредитами.

Для того, аби отримати фінансування від Європейського інвестиційного банку, проект має відповідати щонайменш одному з таких критеріїв:

- сприяє розвитку економіки у регіонах із несприятливими умовами;
- сприяє надійному постачанню енергії;
- сприяє оптимізації транс'європейських транспортних, енергетичних, або телекомунікаційних сполучень;
- сприяє підвищенню конкурентоспроможності промисловості на міжнародних ринках;
- сприяння європейській інтеграції, що спрямована на підтримку малого та середнього бізнесу;
- оновлення та розширення поточної інфраструктури;
- сприяє охороні навколишнього середовища;
- охороняє архітектурну спадщину та сприяє зростанню рівня якості життя і розвитку міст в цілому.

До того ж ЄІБ, так само як і ЄБРР переслідує мету встановлення ринкових відносин, та остаточного перетворення трансформаційних економік у ринкові. У рамках цієї мети Європейський інвестиційний банк активно розвиває співробітництво з державами Центральної Азії та Східної Європи.

Надання кредитів визначається винятково стратегічними пріоритетами та не має жодних квот. Співпраця установи з іншими державами передбачає наступні аспекти:

- підтримка в реалізації проектів, які мають на меті покращення економічної ситуації в країнах-кандидатах на вступ до Європейського Союзу;
- надання фінансування проектам, які мають спільні інтереси з політикою ЄС;
- підтримка в реалізації міждержавних проектів між країнами-членами Європейського Союзу та третіми країнами;
- налагодження тісних контактів між Європейськими та Середземноморськими співдружностями, підтримка миротворчого процесу в країнах Близького Сходу [7].

Капітал Європейського інвестиційного банку формується за рахунок внесків держав-членів Європейського Союзу. Також капітал банку поповнюється за рахунок випуску та продажу облігацій. Так само як і ЄБРР, ЄІБ має найвищий з можливих кредитний рейтинг AAA, який дає банку змогу залучати фінансові ресурси з міжнародних фінансових ринків з дуже вигідними умовами. Надання фінансових ресурсів відбувається у різних валютах, та за різних відсоткових ставок. Розмір відсоткової ставки залежить від специфіки конкретного проекту, валюти кредиту, термінів виплат, загальної суми позики тощо.

ЄІБ може надавати фінансові ресурси задля реалізації проекту не більш ніж на 35% від його загальної вартості, якщо мова йде про абсолютно новий проект. За певних умов, банк може збільшувати частку власного фінансування проекту аж до 50% від його загальної вартості.

Зазвичай терміни погашення кредитів, від Європейського інвестиційного банку коливаються від чотирьох до двадцяти років, залежно від специфіки конкретного проекту. Середньострокові кредити, як правило, ЄІБ надає для фінансування проектів від малого та середнього бізнесу. Більш

довгострокові позики, зазвичай отримують проекти, пов'язані з державним сектором. У виняткових випадках також допускається короткострокове кредитування, на термін до 3-4 років.

Також ЄІБ надає так звані цільові кредити. Їх задача в тому, щоб фінансово підтримати досить рентабельні та надійні проекти, загальна вартість яких перевищує 25 млн. євро, а мета проекту відповідає політиці Європейського Союзу. Так само як і з іншими кредитами, обсяг позики не може перевищувати 50% від загальної вартості проекту.

Європейський інвестиційний банк, так само як і Європейський банк реконструкції та розвитку має перелік заборонених проектів, для яких виділення фінансування від даної установи є неможливим. Таким чином, ЄІБ не надає позик для реалізації таких проектів:

- пов'язані з військовою промисловістю;
- проекти, які тим чи іншим чином порушують або обмежують свободи та права людини;
- заподіюють шкоду навколишньому середовищу;
- проекти, діяльність яких є забороненою нормами міжнародного права [8].

Європейський інвестиційний банк за аналогічний період своєї діяльності, розпочинаючи з 1991 року надав фінансових ресурсів на загальну суму майже у 1395 млрд. євро (див. додаток В).

1.2 Інвестиційне кредитування бізнес-проектів в Україні

Стабільне зростання економіки будь-якої країни ґрунтується на реалізації інвестиційних проектів, які в подальшому гарантують та вдосконалюють процес розширеного відтворення, створюють нові робочі місця, додаткову вартість товарів, новий потенціал для виробництва та

споживання. У ситуації слабкого інвестиційного потенціалу держави, слаборозвинутого фінансового ринку, неможливості з боку підприємств самостійно здійснювати фінансування проектів, роль інвестиційного кредитування є досить важливою [9].

Спираючись на узагальнення підходів, щодо суті поняття інвестиційного проекту, можна сформулювати наступне визначення для інвестиційного кредитування. Інвестиційне кредитування являє собою надання кредитних фінансових ресурсів від кредитора до позичальника на умовах строковості, платності, поверненості та цільового використання, в основі якого лежить інвестиційний проект. Фінансові ресурси спрямовуються на придбання, створення, модернізацію або розширення основних фондів позичальника. Суб'єкти інвестиційного кредитування можна поділити на дві групи: прямі та непрямі. Прямими вважаються суб'єкти, які самі безпосередньо приймають участь у інвестиційному кредитуванні, і впливають на зможу позичальника вчасно та з відсотками сплатити борг кредитору. До них можна віднести самих кредиторів, страхові компанії, гарантійні фонди, інжиніринго-консалтингові фірми тощо. Непрямі суб'єкти не задіяні у процесах кредитування безпосередньо, проте їх участь виражена у створенні сприятливих для позичальника умов залучення коштів. До непрямих суб'єктів можна віднести органи державної влади, державні та громадські організації тощо [13].

Забезпечення високого рівня ефективності та результативності бізнес-проектів в багатьох аспектах визначена тим, з яких джерел надходять фінансові ресурси та їх компоновці. Також кредитування інвестиційних бізнес-проектів має свої нюанси, що залежать від макроекономічної кон'юнктури, поточного стану матеріально-технічної бази, соціально-політичної та економічної ситуації в державі тощо.

Економічна криза значною мірою скоротила кількість внутрішніх джерел кредитного інвестування. Станом на сьогодні, обсяги фінансових ресурсів всередині країни, які можна залучити для фінансування бізнес-

проектів є вкрай малим. Також проблемною залишається ситуація з залученням довгострокових кредитів від банківського сектору, яка зумовлена високим рівнем ризикованості. Додатковим фактором що посилює скрутність ситуації – відсутність в нашій державі ефективних спеціалізованих інвестиційних банків. Згідно з Держкомстатом України, ключову роль у структурі джерел надходження фінансових ресурсів ключову роль відіграють власні кошти підприємств та організацій. Надходження коштів з банківських кредитів та інших видів позик є вкрай обмеженим. Решта ж джерел мають відносно низьку та стабільну частку у загальному кошику.

Розглянувши динаміку інвестиційних коштів підприємств, можна чітко визначити стійку тенденцію до зростання у період з 2015 по 2019 роки. Загальний приріст склав 350862,5 млн грн, або ж близько 128,5%, що є досить вражаючим показником. Як тоді, так і зараз, ключовим джерелом інвестиційних коштів підприємств були та залишаються власні кошти підприємств та організацій. У 2015 та 2019 роках, вони склали 184351,3 млн грн. та 408275,7 млн грн., або 67,5% та 65,43% від загального кошику відповідно. Натомість суми коштів, що були залучені за рахунок банківських кредитів та інших позик була значно меншою, 20740,1 млн. грн. або 7,59% у 2015 році, та 67232,6 млн. грн. абр 10,77% у 2019 році. Так само не відіграють провідну роль і кошти, що були залучені з державного та місцевих бюджетів. У сукупності, у 2015 році цей показник склав 21179,5 млн. грн. або 7,75% і 87314,5 млн. грн. або 13,99% у 2019 році.

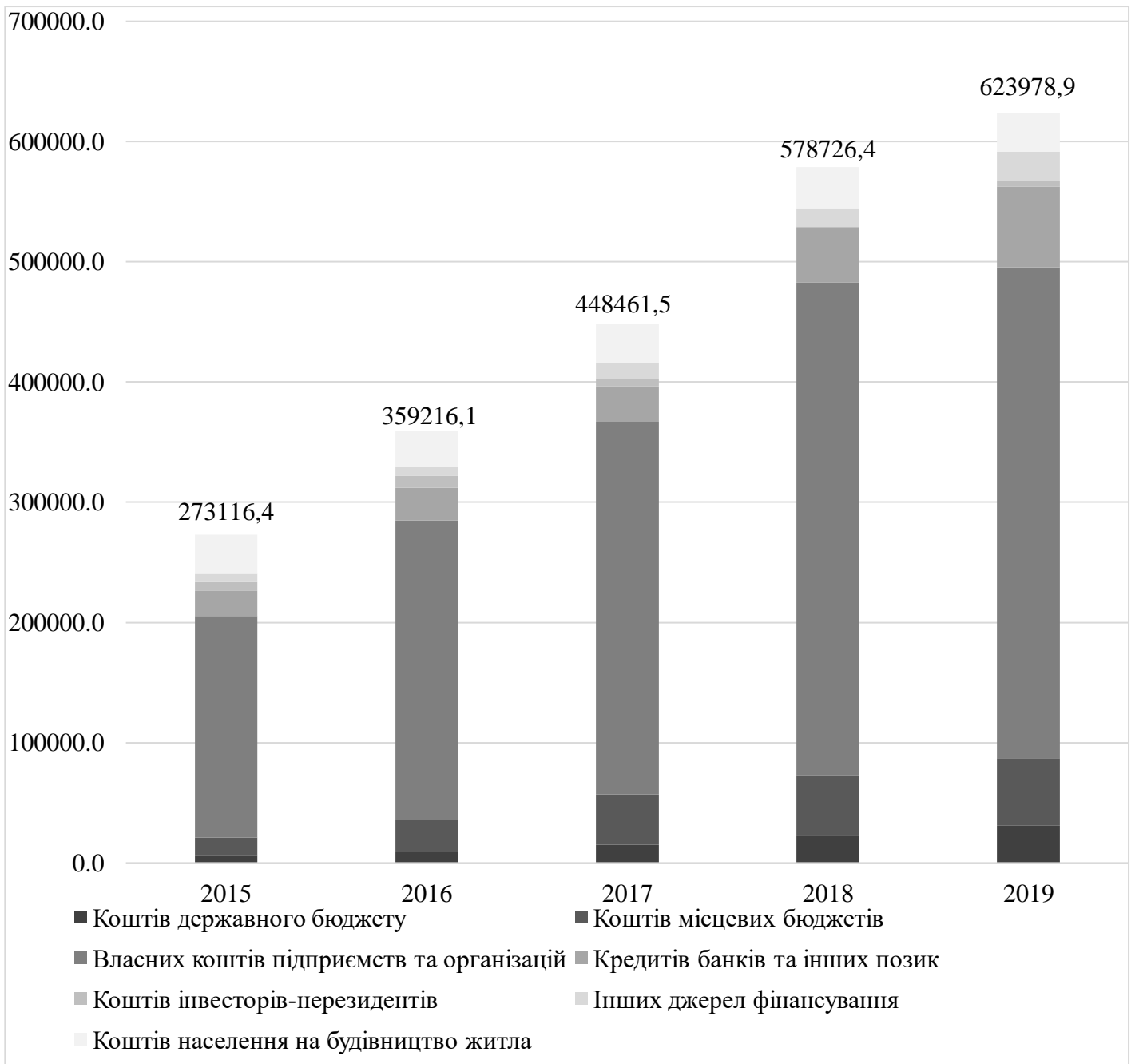

Рисунок 1.1 – Структура інвестиційних коштів підприємств за джерелами надходження за 2015-2019 рр., млн. грн. [14]

Варто зазначити, що незважаючи на таку потужну тенденцію до зростання, кількість внутрішніх фінансових ресурсів, які можливо залучити для фінансування українських бізнес-проектів залишається недостатньою, і необхідно акцентувати увагу на збільшення притоку коштів за рахунок залучення саме вище згаданих банківських позик та державного і місцевих бюджетів. Протягом останніх років, баланс бюджету нашої держави досягався

також і за рахунок суттєвих обмежень у підтримці фінансування бізнес-проектів, на фоні зростання видатків на соціальні цілі та силові структури. Цю тенденцію необхідно змінити, оскільки комплексний підхід до покращення умов інвестиційного клімату є вкрай важливим кроком, який дасть змогу державі стимулювати та забезпечувати стабільний економічний розвиток, залучати інвестиції та кредитні ресурси на вигідних умовах.

Досить важливим фактором, що напряду впливає на зростання економіки України та рівень технологічного розвитку реального сектору економіки служить розвиненість банківського сектору. Від уміння грамотно керувати банківськими активами великою мірою залежить інтенсивність здійснення кредитних та інвестиційних процесів, що своєю чергою підштовхують до розвитку та зростання динаміку виробництва товарів і надання послуг, що в кінцевій перспективі визначає рівень добробуту усього населення [16].

Станом на сьогодні проблемою для інвестиційного кредитування стає досить висока ціна залучених кредитних коштів. Досить високі інфляційні очікування стають причиною того, що вкладники прагнуть отримувати від банків досить великі відсотки за депозити, що в свою чергою заважає банку у їх прагненні згенерувати дешеві кредитні ресурси. Надаючи фінансові ресурси для реалізації окремих програм та проектів, банк самостійно вирішують, який для них є ступінь ризику, проводять оцінку платоспроможності та фінансового стану позичальника тощо. З метою захистити себе від небезпеку неповернення кредитних коштів, банки досить часто вдаються до завищення процентних ставок, бо через ризикованих позичальників банк змушений залучати до резервних фондів більшу кількість коштів, що негативно впливає на банківські прибутки. Така політика банків відлякує позичальників від кредитних фінансових ресурсів та не сприяє ефективному інвестиційному кредитуванню економіки держави в цілому.

2. Аналіз поточного стану співпраці України з міжнародними фінансовими інституціями

2.1. Програми співробітництва ЄБРР та ЄІБ в Україні

Згідно до Указу Президента України №379/92 від 14.07.1992, Україна офіційно стала членом Європейського банку реконструкції та розвитку [18]. Протягом 28 років взаємовідносин України та ЄБРР було укладено угоди про виділення фінансування для реалізації 479 бізнес-проектів з різноманітних галузей економіки. Загальна вартість цих проектів складає 14,398 млрд. євро. Станом на сьогодні на етапі реалізації знаходиться 205 проектів, загальною вартістю 4,026 млрд. євро. Також слід зауважити, що майже половина кредитних ресурсів ЄБРР, якщо конкретніше 47% від сукупних обсягів залучених кредитних ресурсів, це кошти, які залучені для реалізації бізнес-проектів приватного сектору економіки. Окрім фінансових ресурсів, Європейський банк реконструкції та розвитку надає безкоштовну технічну допомогу [19].

Розглянемо рисунок 2.1, на ньому схематично зображено розподіл поточного фінансування бізнес-проектів від ЄБРР за секторами економіки. Детальніше проаналізувавши розподіл кредитного ресурсу, наданого ЄБРР за секторальним критерієм, то чітко видно, що в сьогоденні, найбільша частка коштів йде на фінансування розвитку транспорту та інфраструктури держави, якщо точніше, то 60% від загальних обсягів, або 2,41 млрд. євро у грошовому виразі. На розбудову та розвиток промисловості, бізнесу та аграрного сектору направляється вдвічі менший фінансовий ресурс, а саме 32% від загальних обсягів, або 1,291 млрд. євро у грошовому виразі. Залишок 8%, або 325 млн. євро у грошовому виразі направлені на фінансування фінансових інституцій.

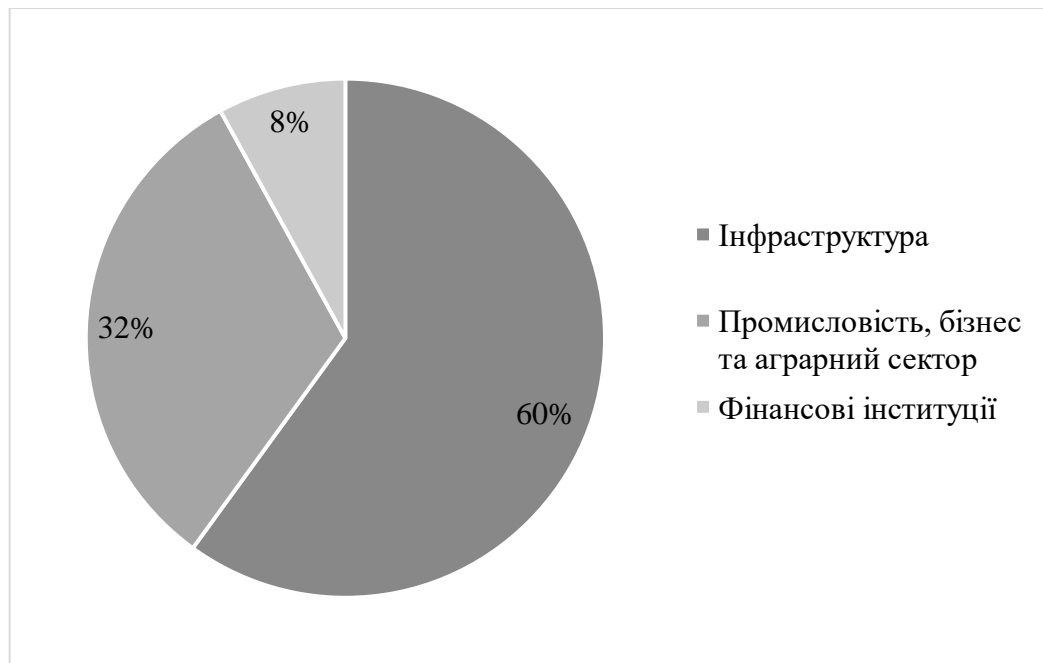

Рисунок 2.1 – Розподіл поточного фінансування ЄБРР за секторами економіки [19]

Вже в найближчий час Європейський банк реконструкції та розвитку планує розширити можливості кредитування для підприємців, які дадуть змогу українському бізнесу наростити обсяги потенційних кредитних ресурсів, які вони зможуть отримувати від ЄБРР у національній валюті. Таке стало можливим, внаслідок угоди, яку уклали між собою Національний банк України та ЄБРР. У даній угоді йдеться про здійснення валютних операцій своп UAH/USD на суму до 500 млн. дол. США. Строк договору складає 2 роки, також передбачена можливість його подальшої пролонгації. Згідно умов угоди, мінімальна сума операції складатиме 25 млн. дол. США, а мінімальний термін траншу – до 3 місяців, з можливим роловером [20].

Ключовим завданням залученого фінансового ресурсу буде підтримка ліквідності, зростанням обсягу оборотних коштів та фінансове забезпечення торговельних операцій тих вітчизняних підприємств, що постраждали внаслідок дії карантинних обмежень, спричинених пандемією коронавірусу COVID-19. Українські підприємства отримають кредитний ресурс від

Європейського банку реконструкції та розвитку в національній валюті, що дасть змогу захиститись від ризиків, пов'язаних з коливаннями курсів валют.

У той же час, покупка іноземної валюти Національним банком у ЄБРР на умовах своп, дасть можливість Україні збільшити обсяги власних міжнародних резервів, що в свою чергу зміцнить макрофінансову стабільність і позитивно вплине на настрій всіх учасників фінансового ринку.

Прикладом успішно реалізованого проекту, що отримав фінансову підтримку з боку Європейського банку реконструкції та розвитку можна привести агрохолдинг “Астарта”. Це одна з провідних українських компаній аграрного сектору, що займається виробництвом цукру. Підприємство отримало кредит від ЄБРР на суму 10 млн. дол. США, який буде спрямовано на підтримання ліквідності підприємства, поповнення оборотних фондів та подолання негативних наслідків кризи, спричиненої пандемією коронавірусу COVID-19. Ця угода є доповненням до раніше узгодженої кредитної лінії на суму 20 млн. дол. США, які були направлені на поповнення оборотного капіталу, що дасть змогу компанії впроваджувати нові технології у сільському господарстві, зокрема точне землеробство [21].

Ще одним успішним прикладом ефективної взаємодії України та ЄБРР є домовленість про виділення кредитних коштів підприємству “Кривий Ріг Промислові Газы” загальною сумою 81 млн. дол. США. Це підприємство є частиною американської групи “Air Products & Chemicals Inc.” та займається виробництвом промислових газів. Дані кошти залучені для спорудження нової повітряно-розподільчої установки, що дасть змогу використовувати сучасні технології для безпечного виробництва промислових газів для гірнично-металургійного комбінату “ArcelorMittal Кривий Ріг” та інших клієнтів в Україні та закордоном. Установка дасть можливість замінити теперішнє обладнання для виробництва промислового газу для “ArcelorMittal Кривий Ріг”, що у результаті дасть змогу значно скоротити обсяги споживання енергії комбінатом. За підрахунками експертів, реалізація даного проекту гарантує скорочення викидів CO₂ на 60 тисяч тон на рік [22].

Останнім проектом, що був узгоджений з ЄБРР стало надання фінансової підтримки компанії “Тайфун-Плюс”. Дане підприємство займається деревообробкою та виробляє деревину твердих порід для паркетної промисловості. Загальна сума позики складає 4 млн. євро, та надається в контексті реакції банку на кризу, спричинену коронавірусом COVID-19. Даний кредитний ресурс буде спрямовано на підтримку ліквідності підприємства та захист від негативних наслідків коронакризи [23].

Але, за весь період співпраці України та Європейського банку реконструкції та розвитку також був і негативний досвід співпраці. До прикладу ЄБРР відмовив у кредитах “Миронівському хлібопродукту”, власником якого є одіозний мільярдер Юрій Косюк. Раніше йшли перемовини про надання фінансових ресурсів на суму у 100 млн. євро, проте, австрійська газета “Kurier” опублікувала інформацію, про те, що МХП обходила обмеження на експорт курячого філе до Європейського Союзу, згідно Угоди про асоціацію між Україною та ЄС. Суть схеми полягала в тому, що до Європи на заводи холдингу відправлялася курятина з кісткою, де її відрізали та продавали як куряче філе, вироблене в ЄС. Таким чином МХП не лише наживався за рахунок ринку ЄС, а й експортував товари та ринки третіх країн без сплати будь яких митних зборів. Після цього ЄБРР розпочав перевірку та згорнув усі перемовини з холдингом, щодо потенційних кредитів [24].

Розглянемо рисунок 2.2, на ньому графічно зображена динаміка кількості проектів, що були профінансовані Європейським банком реконструкції та розвитку протягом останніх 6 років. Проаналізувавши дані, можна визначити, що на протязі 2014-2018 років спостерігався поступовий спад кількості бізнес-проектів, з 36 проектів у 2014 році до 28 у 2018 році. Значна перевага кількості бізнес-проектів у 2014 році обумовлена тим, що іноземні партнери, а особливо ЄС надали Україні значну фінансову підтримку, оскільки покладали на нашу державу значні сподівання, після структурних політичних змін. Проте подальше скорочення підтримки та кількості проектів підштовхує нас до очевидного висновку, що ці сподівання не були

виправданими. Також до причин скорочення можна віднести невідповідність оформлення документації, поданої на розгляд до ЄБРР, ненадійність позичальників, недостатню економічну корисність бізнес-проекту тощо. Але надає оптимізму неймовірне зростання кількості проектів у 2019 році, порівняно з попереднім 2018. Мова йде про приріст у 80%, з 28 до 51 проекту. Важливу роль у цьому відіграли запроваджені українським урядом реформи, що стали фундаментом стабільності та прозорості економічних та політичних процесів всередині держави.

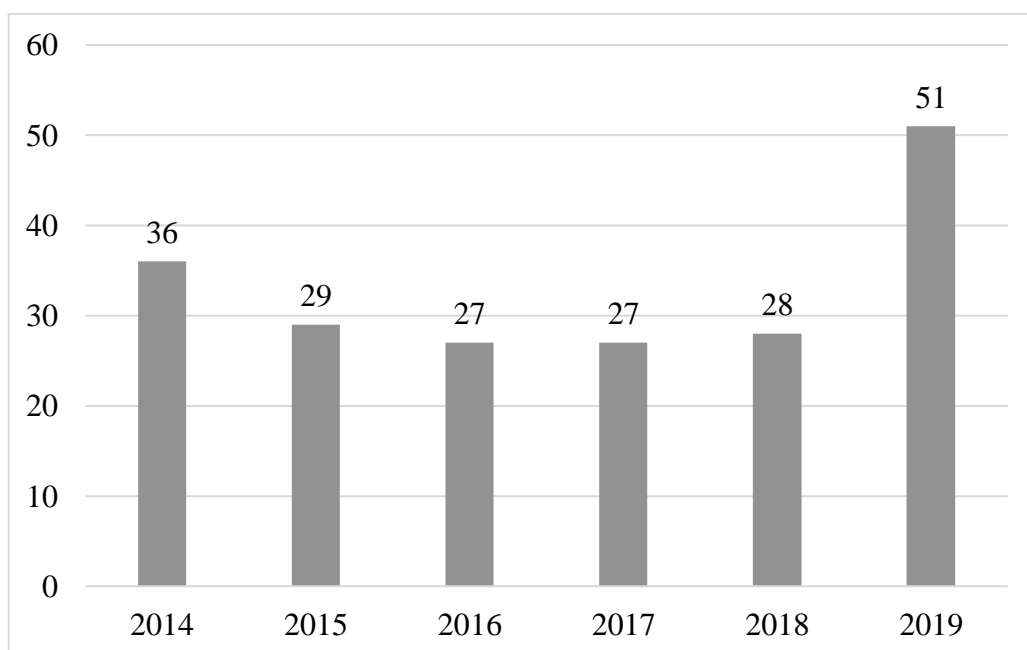

Рисунок 2.2 – Кількість проектів, профінансованих ЄБРР у 2014-2019 рр. [19]

Окрім кількісного, необхідно здійснити аналіз і вартісного виразу співробітництва України та Європейського банку реконструкції та розвитку. Розглянемо рисунок 2.3, на ньому графічно зображена динаміка вартості проектів, що були профінансовані ЄБРР протягом останніх 6 років. Ситуація приблизно схожа з кількісним виразом узгоджених бізнес-проектів. Тут ми так само можемо спостерігати спад обсягів кредитних ресурсів на протязі 2014-2018 років, з 1210 млн. євро у 2014 до 543 млн. євро у 2018, тобто на 55%. До причин такого скорочення можна віднести неефективність запроваджених

новою владою реформ, і як наслідок розчарування кредиторів. Також важливу роль відіграла відсутність тих структурних реформ, які надали б можливість проводити оцінку ефективності використання залучених кредитних ресурсів. Та менш з тим, чітко видно зростаючу тенденцію у 2019 році, за який залучили 1125 млн. євро, і тим самим майже досягли обсягів пікового 2014 року. Це вказує що іноземні партнери знову покладають на нашу державу великі сподівання, і цього разу необхідно їх виправдати. Однак, варто зазначити, що кількість бізнес-проектів у 2019 році на 30% більша, ніж у 2014, попри трохи менші вартісні показники. Тобто ми приходимо до висновку, що минулого фінансовий ресурс ЄБРР був залучений переважно для реалізації менших за масштабом проектів, ніж у 2014 році, які надходили переважно від представників приватного сектору економіки.

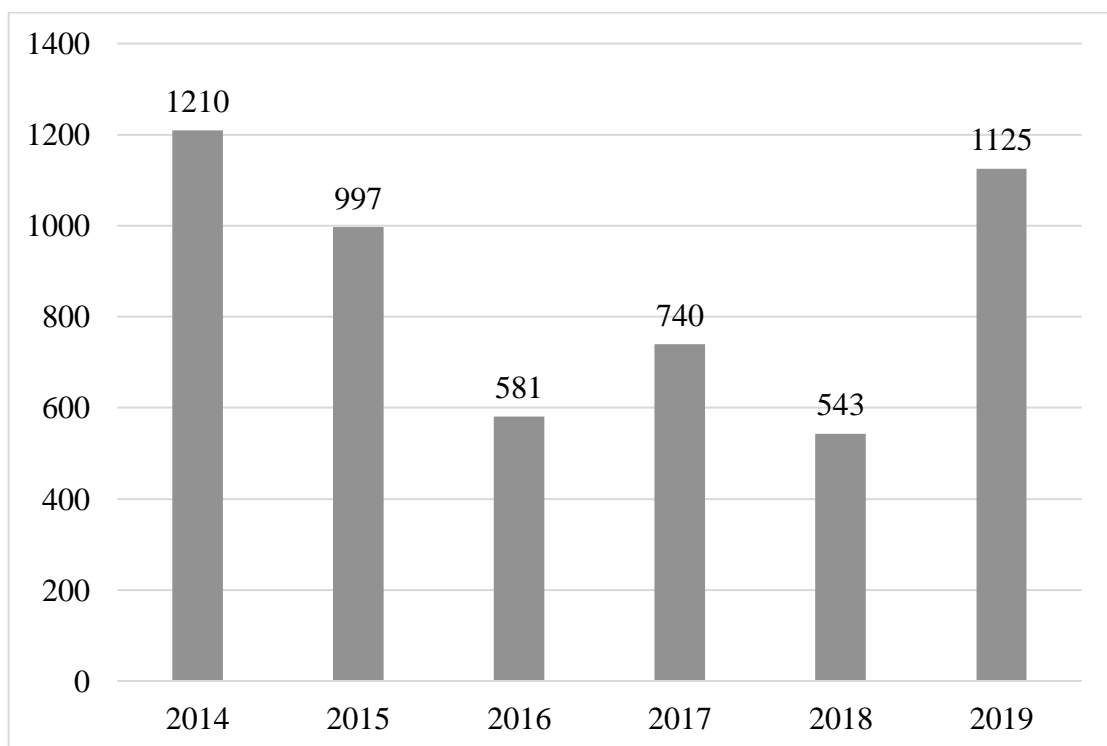

Рисунок 2.3 – Загальна вартість проектів, профінансованих ЄБРР за 2014-2019 рр., млн. євро [19]

Загалом варто окреслити, що у найближчому майбутньому співпраця України та Європейського банку реконструкції та розвитку і надалі

продовжить позитивну тенденцію до зростання. Такі сподівання нам дають показники за 2019 рік, що стали для нашої держави рекордними. Також важливу роль відіграють запроваджені урядом реформи, які повільно, але впевнено втілюються у життя. Сьогодні найперспективнішими видаються інфраструктурні проекти. Також певною мірою перспективними для отримання фінансування можна вважати проекти енергетичної галузі, але лише за умови, що влада перегляне так званий “зелений тариф”, та розробить інші засоби для підтримки підприємств даної галузі.

Згідно з Законом України від 07.02.2006 № 3292-IV Рамкової угоди між Україною та Європейським інвестиційним банком було започатковано плідні взаємовідносини між нашою державою та цією потужною європейською фінансовою інституцією [25]. Сама співпраця фактично розпочалася вже у 2007 році. Протягом 13 років взаємовідносин України та ЄІБ, було реалізовано 45 проектів, загальною вартістю у 6,78 млрд. євро. Ключовим сектором для фінансування ЄІБ в Україні є державна інфраструктура. Також великі суми кредитних коштів зосереджено в енергетичній галузі. За їх допомогою втілюються у життя проекти з оновлення енергетичної структури, зростанню рівня енергоефективності та забезпечення держави надійними і стабільними джерелами електроенергії. Також дуже важливою для Європейського інвестиційного банку є фінансова підтримка проектів приватного сектору економіки. ЄІБ сприяє розвитку підприємств малого та середнього бізнесу наданням довгострокових кредитних ліній. Протягом всього періоду співпраці між Україною та банком було профінансовано проекти від приватного сектору на суму понад 1,9 млрд. євро. Спільні проекти з Європейським інвестиційним банком є тою складовою, що єднає Україну зі світовою економікою та сприяє стабільному економічному зростанню країни [26].

Розглянемо рисунок 2.4. На ньому графічно зображено секторальний поділ отриманих фінансових ресурсів від Європейського інвестиційного банку на протязі всього періоду його діяльності в Україні. Тут ми чітко можемо виокремити сектор транспорту та інфраструктури, так як його частка є

найбільшою серед усіх інших, вона складає 34,01%, або ж 2,175 млрд євро у грошовому виразі. Трохи менші обсяги фінансування були отримані у вигляді позик за кредитними лініями, проте фінансовий ресурс, що туди вкладений, також досить значний. Він складає 30,02% від загального кошика, або ж 1,92 млрд. євро у грошовому виразі. Також достатньо значні грошові вливання здійснювалися в енергетичний сектор. Він склав 21,29% від загального обсягу, або ж 1,362 млрд. євро. Кредитування решти секторів, таких як промисловість, сільське господарство, водопостачання та інші значно менше, та загалом не перевищує 15% загальних обсягів наданих фінансових ресурсів.

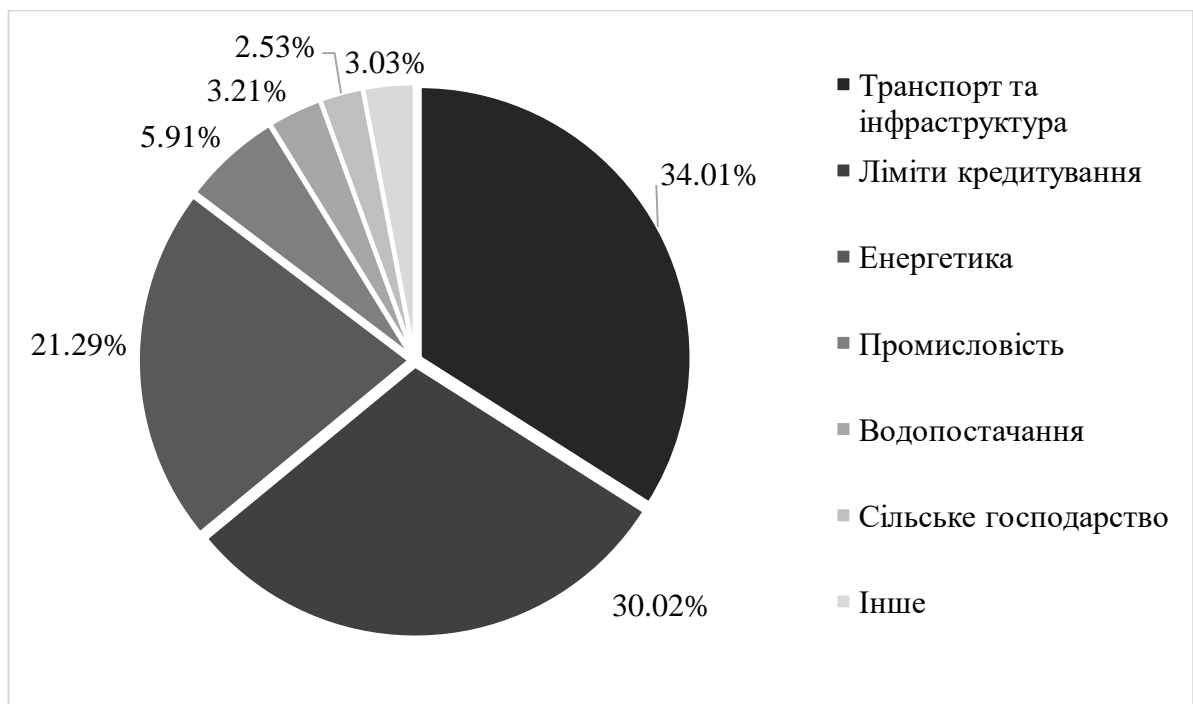

Рисунок 2.4 – Розподіл фінансування ЄІБ за секторами економіки [26]

Ще одним фактором того, що Європейський інвестиційний банк вбачає інфраструктуру ключовим сектором, є той факт, що у 2019 році, було укладена найбільша в історії співпраці між Україною та ЄІБ угода, що передбачала надання кредитних фінансових ресурсів для реалізації проекту з будівництва об'їзної дороги у Львові та модернізацію ділянок траси М-05 у Черкаській, Миколаївській, Кіровоградській та Одеській областях. Також у цій угоді закладалося фінансування створення безпечних пішохідних зон, розширення

мережі велосипедних доріжок, та інші менші проекти, що сприяли безпеці на міських дорогах. Загальна сума угоди складає 450 млн. євро, що є рекордом за весь період співпраці України з Європейським інвестиційним банком [27].

Також прикладом успішного співробітництва України та ЄІБ є інвестиції залучені у проект однієї з найбільших українських компаній, зайнятих у сфері аграрної промисловості та сільського господарства “Кернел”. Сума угоди склала 250 млн. євро, які будуть використані для модернізації, впровадження інноваційних рішень та розробок. Збільшення виробничих та складських потужностей компанії дасть змогу максимально скоротити післязрожайні втрати, та нівелювати несприятливий вплив погодних умов. Також у рамках фінансування за даною кредитною програмою буде споруджено 5 нових електростанцій з відновлюваною енергетикою, паливом для яких слугує біомаса. Окрім загальному сприянню підвищення рівня добробуту, очікується що внаслідок реалізації комплексу проектів, за вищезгаданою угодою, які фінансує Європейський інвестиційний банк буде створено понад 2200 нових робочих місць [28].

Ще одним прикладом вдалої співпраці є Програма раннього відновлення України. У рамках цієї програма Європейський інвестиційний банк надає нашій державі кредитні фінансові ресурси на загальну суму у 200 млн. євро. Головною метою програми є фінансова підтримка багатосекторних інвестиційних проектів, що передбачають відновлення життєвоважливих інфраструктурних об’єктів, таких як лікарні, системи світло та водопостачання, гуртожитки тощо. Перш за все мова йде про об’єкти постраждалі внаслідок військового конфлікту на Сході України, на території Донецької та Луганської областей. Конкретним прикладом реалізації цієї програми можна привести модернізацію лікарні у місті Мирноград, Донецької області. Було створено нове хірургічне відділення, що значно розширило свою пропускну здатність, і тепер може обслуговувати близько 11000 пацієнтів на рік. У рамках реконструкції відділення було закуплено нове медичне

обладнання та проведено перший капітальний ремонт приміщень за останні 45 років [29].

Останній на даний час проект між Україною та Європейським інвестиційним банком було узгоджено 6 жовтня 2020 року. Загальний обсяг наданих кредитних ресурсів складатиме 300 млн. євро. Метою реалізації даного проекту стане підвищення рівня енергоефективності близько 1000 громадських будівель, зокрема це лікарні, школи, дитячі садки, культурні центри тощо. Втілення у життя даного проекту дасть змогу збільшити термін експлуатації 1000 громадських будівель як мінімум ще на 20 років, та значно зменшити викиди CO₂, приблизно на 1250000 тон. Завдяки отриманню даних фінансових ресурсів від ЄІБ нарешті малі та середні муніципалітети нашої держави отримають таке необхідне їм фінансування для здійснення необхідної модернізації та оновлення, якого завжди бракувало з державного бюджету. Кредитні кошти дадуть змогу провести капітальну модернізацію систем енергоспоживання, опалення, освітлення та вентиляції. Також буде оновлено зовнішні фасади будівель, дахи, теплоізоляційні плити тощо. Варто підкреслити, що галузь охорони здоров'я також отримає безпосередні вигоди у вигляді нового медичного обладнання та інших заходів боротьби з коронавірусом COVID-19 [30].

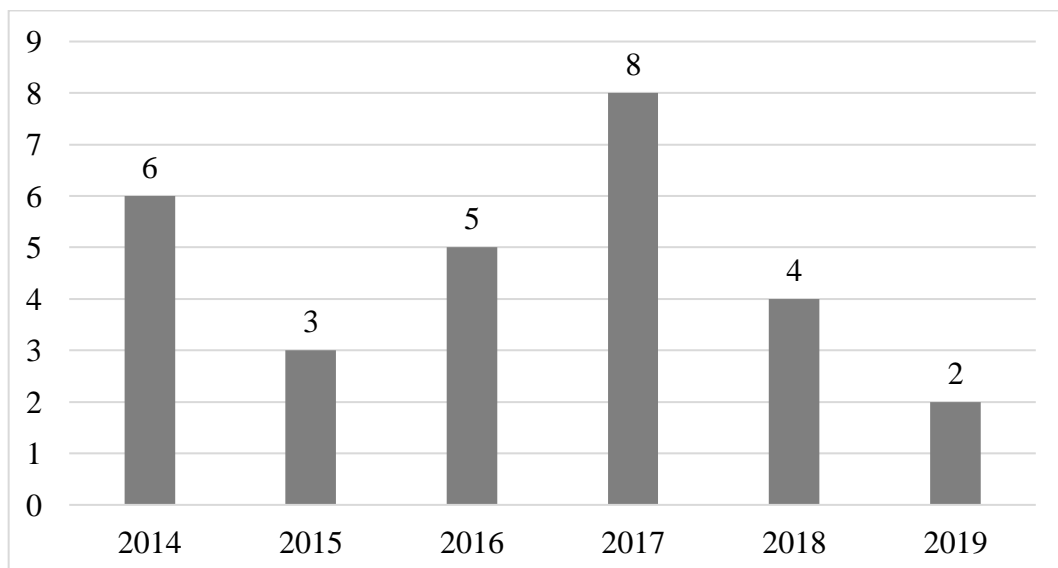

Рисунок 2.5 – Кількість проектів профінансованих ЄІБ у 2014-2019 рр. [26]

Розглянемо рисунок 2.5, на ньому графічно зображена динаміка кількості проектів, які Європейський інвестиційний банк профінансував у період із 2014 по 2019 роки. За даний проміжок часу ми чітко можемо виокремити періоди росту та спаду, зокрема спад 2014-2015 років, та поступове нарощування кількості проектів з 2015 до 2017 року. Наразі ми спостерігаємо спад у кількості узгоджених з ЄІБ проектів, що розпочався у 2017 році та триває дотепер. У 2019 році було домовлено лише щодо 2 проектів, що на 75% менше, аніж у піковому 2017 році, де було укладено угоди про надання фінансових ресурсів для 8 проектів. Проте не варто робити висновок про похолодання взаємовідносин між Україною та Європейським інвестиційним банком. Специфіка угод про надання кредитних ліній від ЄІБ полягає у тому, що в одному великому проекті закладається фінансування на реалізацію значної кількості менших проектних ініціатив. Це ми можемо помітити, детальніше проаналізувавши рисунок 2.6.

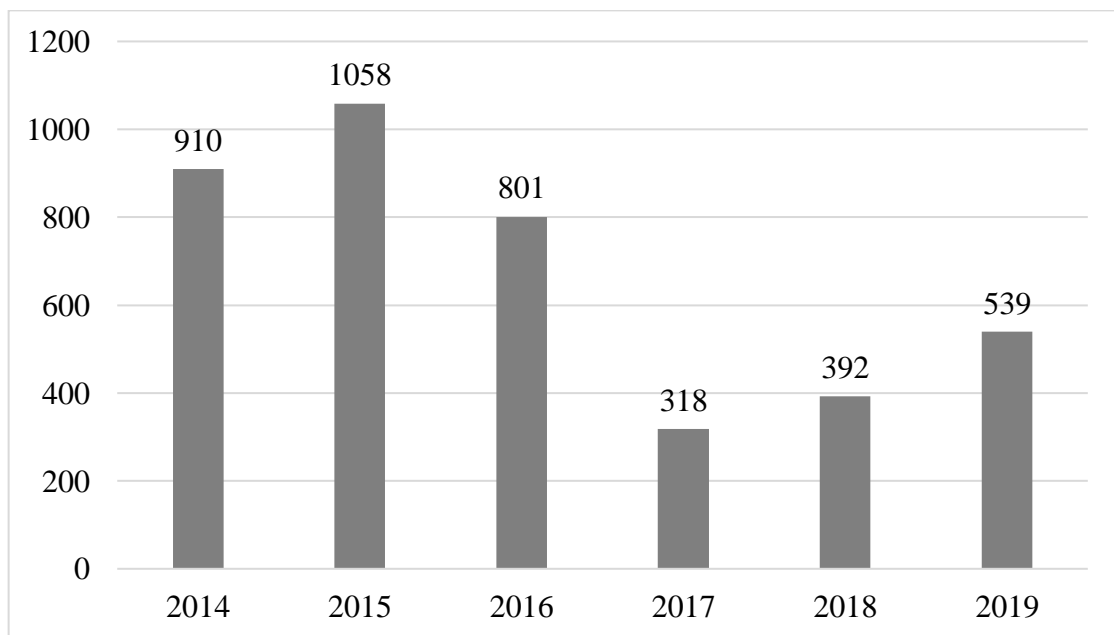

Рисунок 2.6 – Обсяги наданих кредитних ресурсів ЄІБ за 2014-2019 рр., млн. євро [26]

На рисунку 2.6 графічно зображена динаміка обсягів наданих кредитних ресурсів ЄІБ у період з 2014 по 2019 роки. Тут картина дещо відрізняється від

рис. 2.2. Піковим роком є 2015, з загальним обсягом кредитів у 1058 млн. євро. Провідну роль у цьому відіграли позики Європейського інвестиційного банку згідно угоди про гарантії економічного розвитку України. За цією угодою енергетичний сектор був прокредитований на суму близько 300 млн. євро та інфраструктура також отримала кредитні ресурси обсягом у 150 млн. євро. Також цього ж року ЄІБ виділив близько 400 млн. євро для фінансування малого та середнього бізнесу, зайнятого у сільському господарстві, для того щоб вони могли вкласти ці кошти у модернізацію та оновлення власних основних фондів, та скористатися всіма можливостями, що надає їм угода про Зону вільної торгівлі з Європейським Союзом. Взагалі значні обсяги інвестицій та фінансових ресурсів вкладених в нашу державу в той період можна пояснити тим фактом, що іноземні партнери поклали значні сподівання на Україну, що пережила структурні політичні зміни. Проте далі ми спостерігали спад до 2017 року, де було отримано лише 318 млн. євро, що майже на 70% менше, у порівнянні з піковим 2015, що є свідченням того, що дані сподівання, покладені на Україну так і не виправдалися. Але позитивна динаміка у 2017-2019 роках, поступове зростання кількості фінансових кредитних ресурсів, а також рекордна угода, між Україною та ЄІБ, щодо фінансування модернізації та побудови нових транспортних шляхів, на суму 450 млн. євро вселяє оптимізм. Провідну роль у цьому відіграли запроваджені законодавчі зміни, що сприяли стабільності та робили більш прозорими політичні та економічні процеси.

Задля того, аби простимулювати зростання економіки країни, через реалізацію перспективних бізнес-проектів за допомогою співпраці з іноземними фінансовими інституціями, зокрема з такими як Європейський банк реконструкції та розвитку і Європейський інвестиційний банк, Україна повинна напрацювати конкретні стратегії співпраці, що дали б змогу залучити такий необхідний для нас фінансовий ресурс, який можна було б застосувати для розбудови ключових галузей економіки країни. До того ж це дасть поштовх до вдосконалення нормативно-правової бази в області міжнародного

співробітництва та зростання рівня стандартів для розвитку міцних партнерських взаємин з країнами-партнерами та з країнами-членами Європейського Союзу зокрема.

2.2 Залучення фінансових ресурсів іноземних інституцій в практиці АТ «Державний ощадний банк України»

Активний розвиток економіки потребує суттєвих обсягів фінансових ресурсів. Головним завданням держави повинно бути розробка та запровадження державної політики щодо залучення додаткових інвестиційних та кредитних ресурсів, зокрема для розвитку мікро-, малого та середнього бізнесу. Станом на сьогодні Україна вже перебуває на етапі запровадження програм фінансової підтримки, в яких безпосередньо залучений АТ «Ощадбанк».

По-перше варто згадати про співпрацю України та Німеччини в рамках Німецько-Українського Фонду. Головна мета програми – надання фінансової підтримки малому бізнесу. НУФ був створений у 1999 році. З боку України виступає Національний банк України та Міністерство фінансів України. Їх сумарна частка у даному фонді складає 62,5 %. З боку Німеччини виступає німецький державний банк розвитку Kreditanstalt für Wiederaufbau (KfW). Його частка у фонді складає 37,5 %. АТ «Державний ощадний банк України» надає кредитні ресурси за рахунок коштів, які залучаються від Німецько-Українського фонду за пріоритетними галузевими напрямками [31]. Для того, аби отримати фінансові ресурси в рамках цієї програми, позичальник має відповідати вимогам, які встановлені кредитною політикою банку та спеціальним Положенням про кредитування. Позичальником може бути як фізична особа-підприємець (ФОП), так і юридична особа, головне те, аби понад 50 % від статутного капіталу знаходились у приватній власності і

середня кількість працівників за звітний період не перевищувала 250 осіб. Також важливою умовою є не перевищення обсягів чистого доходу від реалізації продукції, або надання послуг позначки у 150 млн. грн. Пріоритетними галузями кредитування в рамках даної програми визначені: сільськогосподарські підприємства, підприємства харчової промисловості, представники галузі HORECA (готелі, ресторани та кафе), зелений туризм, легка промисловість та інші. Проекти, які претендують на додаткове фінансування повинні так чи інакше бути пов'язаними зі зростанням продуктивності праці, створенням нових робочих місць у слаборозвинених та депресивних регіонах, з імпортозаміщенням, чи з енергоефективними та енергозберігаючими технологіями [32].

Кредитні ресурси за цими умовами надаються для збільшення обсягів обігових коштів, створення або купівлі нових основних засобів, або для покриття фінансових витрат капітального характеру. Важливим моментом є те, що фінансові ресурси не надаються для покриття заборгованостей, які існують перед банком, чи іншими фінансовими інституціями. Рекомендована сума кредиту складає до 60000 євро. Максимальний обсяг кредиту не може перевищувати 100000 євро, або аналогічну суму у гривневому еквіваленті. Ставка за кредитом визначається на рівні діючих ставок станом на дату видачі, але завдяки даній програмі, вартість кредиту зменшується від 0,5% до 1,5%. Протягом 1,5 року діяльності цієї програми було видано близько 130 кредитів, на загальну суму понад 460 млн. грн.

Також варто відзначити програми фінансової підтримки українського бізнесу з боку Європейського банку реконструкції та розвитку, що являють собою коротко- та довгострокові кредитні позики. Надання кредитних ресурсів на короткостроковій основі зазвичай використовується для реалізації експортних контрактів та купівлі імпортової продукції, яка в подальшому буде застосовуватися у процесі виробництва. Довгострокове ж кредитування використовується для оновлення, або купівлі нових основних засобів. В той же час для отримання від банку кредитів по програмі ЄБРР існує низка

критеріїв, які мають виконуватися потенційним позичальником. За даною програмою власний внесок позичальника в проект повинен складати не менше ніж 30% від сукупної вартості проекту. Ставка ЄБРР встановлюється на рівні ставки LIBOR (London London Interbank Offered Rate) плюс певний відсоток маржі, який встановлюється індивідуально для кожного позичальника та зазвичай складає приблизно 1%.

За останні 6 років динаміка руху інвестиційних фінансових ресурсів з боку Європейського банку реконструкції та розвитку була не найкраща, починаючи з 2014 року спостерігався спад, що досягнув дна у 2018 році, в якому було залучено лише 543 млн. євро. Проте 2019 рік дав змогу сформуванню позитивні очікування, оскільки динаміка пішла вгору та за підсумками 2019 року склала 1125 млн. євро.

Стрімке зростання потоку фінансових ресурсів від ЄБРР до України пояснюється тим, що установа прагне підтримати нашу державу у часи складної економічної та геополітичної ситуації та знову покладають на нашу державу великі сподівання після значних політичних перетворень. Кошти залучаються задля запровадження в державі галузевих та структурних перетворень та збільшення рівня конкурентоздатності, в рамках чого ЄБРР також виділив близько 29 млн. грн. для бізнес-консультацій та освітньо-інформаційну підтримку мікро-, малих та середніх українських підприємств в рамках проекту EU4Business [35].

Також досить широко відома програма кредитування соціального підприємництва, яка реалізується в рамках співробітництва АТ «Державний ощадний банк України» та фонду Western NIS Enterprise Fund (WNISEF). Метою цієї програми є надання фінансових ресурсів на економічно-привабливих умовах. Вона сприяє зменшенню рівня безробіття серед вразливих груп населення та покращення якості та ефективності надання соціальних послуг для незахищених верств населення. Отримати кредитні ресурси в рамках даної програми може юридична особа, що зареєстрована відповідно до чинного законодавства України та згідно класифікації WNISEF

має статус «соціального підприємства». Для того щоб мати такий статус необхідно дотримуватися певних вимог, наприклад: не менш ніж 50% працівників підприємства є представниками соціально незахищених верств населення, інвалідами, ветеранами та постраждалими внаслідок збройних конфліктів. Також певна частка прибутку підприємства повинна спрямовуватися на різноманітні соціальні потреби. Обов'язковою умовою є наявність офіційно зафіксованої в документах соціальної мети діяльності підприємства [36].

Особливістю умов програми WNISEF, є можливість надання фондом депозиту для забезпечення кредиту у розмірі 105% від обсягу кредиту, або ж 55%, якщо буде надана ліквідна застава, до прикладу транспортні засоби, обладнання чи нерухомість. Власний внесок має бути не меншим аніж 20% від обсягу кредиту. Максимальний термін надання кредитних ресурсів – 36 місяців, а відсоткова ставка не перевищує 5%. Максимально можливий обсяг наданих кредитних ресурсів складає 2,35 млн. грн. Для того щоб отримати кредит, юридична особа повинна подати апікаційну форму, у вигляді бізнес-плану до WNISEF, який повинен підтвердити «соціальний статус» підприємства. Після цього, банк приймає остаточне рішення щодо умов надання кредиту.

Серед яскравих прикладів такого «соціального підприємництва» в Україні можна привести піцерію «Veterano Pizza». Співробітниками даного закладу є ветерани та люди, що постраждали внаслідок збройного конфлікту на Сході України. Також існує система так званих «підвішених» піц, тобто кожен бажаючий може оплатити безпосередньо в закладі, або перерахувати на банківський рахунок кошти, за які будуть приготовані піци, що потім передають до шпиталів, де знаходяться ветерани та люди, що постраждали внаслідок збройного конфлікту на Донбасі. Також 10% від свого чистого прибутку підприємство спрямовує на допомогу постраждалим. Про свої дії, отримані та витрачені кошти звітуються на сторінці в соціальній мережі Facebook.

Ще одним прикладом «соціального підприємництва» може слугувати благодійний магазин «Laska Charity Store». Особливістю діяльності даного підприємства є те, що люди безкоштовно приносять власні речі до магазину, де потім інші люди їх купують. Після оплати всіх витрат, що йдуть на утримання магазину, решта виручених коштів спрямовується на благодійність та соціальний устрій Києва. «Laska Charity Store» фінансує винятково благонадійні та перевірені благодійні фонди та проекти. Звіт про всю свою діяльність магазин публікує на власному вебсайті та на сторінці в соціальній мережі Facebook.

Також прикладом надання кредитних ресурсів для розвитку бізнес-проектів в Україні є гарантійна угода з Європейським інвестиційним банком та Європейським інвестиційним фондом. 12 грудня 2017 року, була укладена тристороння угода про «гарантійний механізм» між АТ «Державний ощадний банк України, ЄІБ та ЄІФ. Умови надання кредитних ресурсів в рамках даної програми значно спрощують вимогу банку щодо забезпечення кредиту, адже 70% від його обсягу забезпечуються гарантією, яка надаються Європейським інвестиційним банком. Також, окрім «Ощадбанку», такі самі угоди було також укладено з «Райффайзен Банк Аваль» та «Укргазбанком». Дана програма є надзвичайно популярною серед клієнтів АТ «Ощадбанк», і до того ж вона може бути поєднана з іншими програмами, що спрямовані на зменшення розмірів процентних ставок, регіональними програмами підтримки, що передбачають компенсацію процентів по кредиту або самого тіла кредиту та іншими програмами, які сприяють послабленню вимог до забезпечення кредиту [37].

Варто зазначити, що гарантія являє собою безвідкличну та безумовну гарантію з боку Європейського інвестиційного банку, що надається на користь банку-кредитора обсягом 70% від загальної суми кредиту, наданого позичальнику. Ця гарантія забезпечує повернення позичальником кредиту та сплату відсотків за його користування (за виключенням додаткових відсотків, які можуть бути нараховані банком-кредитором у разі порушення позичальником умов угоди про кредит та відсотків, які можуть бути

нараховані на прострочену суму платежу за кредитом після того, як спливають 90 календарних днів). Також важливо розуміти, що згідно укладеної угоди про «гарантійний механізм», ЄІБ виступає операційним агентом, а самим гарантом виступає ЄІФ.

Тепер перейдемо до вимог банку. Якщо позичальник є фізичною особою-підприємцем, то вимоги наступні:

- внутрішній кредитний рейтинг банку має бути не нижчим показника «В»;
- debt to income (DTI) складають не більше 0,75;
- власна нерухомість позичальника житлового/нежитлового призначення, що не обтяжена заставою.

Якщо позичальник є юридичною особою, то вимоги банку наступні:

- внутрішній кредитний рейтинг банку має бути не нижчим показника «В»;
- поточний борг (з урахуванням наданого кредиту) до EBITDA – не перевищує 3,5;
- кількість постійно зайнятих працівників не повинна перевищувати 250 осіб;
- річний обіг не перевищує 50 млн. євро та сума річного балансу не перевищує 43 млн. євро
- у статутному капіталі підприємства відсутня як пряма, так і опосередкована державна частка та/або частка територіальної громади;
- позичальник не може бути віднесений до державного, або комунального сектору економіки.

Максимальний обсяг кредитних ресурсів, що може бути залучений на одного позичальника, або групу пов'язаних між собою контрагентів, до складу якої також входить позичальник, не може перевищувати 5 млн. євро, або еквівалент даної суми в гривні чи доларах США. Кредит може бути виданий у трьох валютах: гривня, євро, долар США.

Терміни кредитування:

- від 6 до 60 місяців – якщо кредитування здійснюється у формі відновлювальної кредитної лінії;
- від 6 до 120 місяців - якщо кредитування здійснюється у формі невідновлювальної кредитної лінії, але у будь-якому разі кінцевий термін погашення кредитної заборгованості – 1 грудня 2031 року.

Якщо кредит надається позичальнику на термін понад 60 місяців, то за умовами такої операції, неможливо погасити всю суму кредитної заборгованості одним платежем в наприкінці строку кредитування. Також кредит не може бути наданий з метою рефінансування поточних заборгованостей, окрім ситуацій, коли має місце щонайменш одна з таких обставин:

- якщо під час надання кредиту з метою фінансування поточних заборгованостей здійснюється новий кредитний аналіз, в тому числі оцінка фінансового стану позичальника, прийнятності та достатності забезпечення, що ним пропонується і переоцінка предметів застави, якщо вони наявні;
- при залученні кредитних ресурсів для погашення поточних заборгованостей, процентна ставка буде нижчою, аніж процентна ставка за кредитом, заборгованість за який потребує рефінансування;
- вимоги банку, щодо забезпечення кредиту є менш жорсткими, аніж ті вимоги, які вже застосовуються для забезпечення кредиту, заборгованість за який потребує рефінансування.

Кредитна операція, що проводиться згідно вищезгаданих умов на 70% від загальної суми кредиту забезпечується гарантією ЄІБ. Дана гарантія, в якості забезпечення відображається окремо під кожний кредит, що наданий згідно вищезгаданих умов, на позабалансовому рахунку № 9031. Решта 30% забезпечується заставою чи іпотекою рухомого або нерухомого майна, із застосуванням коефіцієнтів покриття заставою (КПЗ) згідно з вимогами до

значення КПЗ, які прописані в кредитній політиці, або інших внутрішніх нормативних документах банку. Також варто зазначити, що є можливим забезпечення з урахуванням КПЗ більш ніж 30% від обсягу кредиту, якщо майно надане у заставу чи іпотеку є неподільним.

Тепер розглянемо заборонені галузі кредитування. Серед них можна виділити наступні:

- незаконна економічна діяльність, нею вважається будь-яке виробництво, торгівля, або інший вид діяльності, який є незаконним згідно з поточним законодавством України;
- виробництво та торгівля тютюновими виробами та пов'язаної з ними продукції;
- виробництво та торгівля дистильованими алкогольними напоями та пов'язаної з ними продукції;
- виробництво та торгівля зброєю і боєприпасами, окрім випадків, коли така діяльність здійснюється в рамках співробітництва України з Європейським Союзом;
- казино та схожа підприємницька діяльність, що спрямована на створення та функціонування закладів, до роблять грошові або майнові ставки, грають в азартні ігри з метою отримання матеріальної вигоди, або здійснення такої діяльності дистанційно, наприклад за допомогою мережі Інтернет;
- проведення досліджень чи розробок в ІТ сфері, які пов'язані з програмами або рішеннями щодо електронних даних, які застосовуються для підтримки видів діяльності, що включені до переліку заборонених галузей кредитування, перелічених вище;
- проведення досліджень чи розробок у галузі медико-біологічних наук, які пов'язані з клонуванням людини.

Перший кредит у рамках діяльності даної угоди про «гарантійний механізм» було видано у 2018 році, обсягом в 22 млн. грн

сільськогосподарському підприємству з метою оновлення та поповнення основних фондів.

Згідно з інформацією від АТ «Ощадний державний банк України» за 2019 рік про вплив «гарантійного механізму» ЄІБ, середній розмір фінансування на кожне підприємство склало 215000 євро, 64% кредитів було видано в національній валюті. Загалом, завдяки даній програмі було підтримано та створено близько 21700 робочих місць. У кредитно-фінансовому портфелі банку найбільшу частка кредитів, а саме 39% було залучено для розвитку виробництва, 32% залучених кредитних ресурсів було спрямовано для розвитку сільського, лісового господарства та рибальства. У рамках дії даної програми АТ «Ощадбанк» видав кредитів на загальну суму понад 136 млн. грн. Ця програма є надзвичайно вигідною та зручною для підприємств аграрно-промислового комплексу, оскільки вони часто мають труднощі із забезпеченням кредиту заставою, але тепер замість них 70% може покривати «гарантійний механізм» Європейського інвестиційного банку та Європейського інвестиційного фонду. Мікропідприємства отримали близько 10% наданих кредитних ресурсів, малі підприємства – 34 %, а найбільшу частку здобули середні підприємства – 56%. Загалом 62% залучених коштів було використані для покриття потреб оборотного капіталу, а 33% – на оновлення матеріальних активів.

У залученні кредитних ресурсів для бізнес-проектів в Україні досі існують серйозні ризики та проблеми. До основних можна віднести такі проблеми як відсутність державного гарантування щодо погашення заборгованостей підприємств, відсутність пільгового режиму оподаткування прибутків для тих комерційних банків, що надають кредитні ресурси підприємствам мікро-, малого та середнього бізнесу тощо.

У найкращій ситуації зараз знаходяться структури, що не отримують безпосереднього прибутку, а лише надають технічну підтримку в утриманні та русі капіталу. Саме через їх низьку ефективність страждає та несе репутаційні втрати українська банківська система та економіка загалом.

Також серйозну значимість більш детального вивчення проблематики залучення кредитних ресурсів для бізнес-проектів в Україні посилює той факт, що у нашій державі до цього часу не розроблена ефективна інфраструктура, яка дозволила б забезпечити нормальне функціонування та надала б можливості стабільного розвитку невеликим підприємствам.

Недооцінка таких бізнес-проектів та стабільне ігнорування його соціальних та економічних можливостей на протязі останніх десятиліть можна вважати серйозним стратегічним прорахунком, який лише поглиблюватиме кризу державної економіки. Усі вищезгадані обставини лише підтверджують актуальність даної теми, що зумовлює гостру необхідність її дослідження та вирішення через пошук нових стратегій та методів приваблення кредитно-інвестиційних фінансових ресурсів для реалізації бізнес-проектів в Україні.

3. Шляхи розвитку ефективної діяльності іноземних інституцій з кредитування бізнес-проектів в Україні

Наша держава, в періоди активної реалізації та запровадження структурних внутрішніх реформ має потребу у потужному фінансовому джерелі та безоплатній технічній допомозі, яку мають змогу надавати міжнародні інституції, для розв'язання серйозних внутрішніх соціально-економічних викликів, що перед нею постали. Стабільне та довгострокове надходження фінансових ресурсів зі сторони таких міжнародних фінансових інституцій, як Європейський банк реконструкції та розвитку і Європейський інвестиційний банк є надійною запорукою для реалізації перспективних бізнес-проектів, саме тому, освоєння та використання цих ресурсів повинно бути максимально прозорим та ґрунтуватися на основі рівноправного партнерства, співпраці та взаєморозуміння.

Здійснене дослідження продемонструвало, що і ЄБРР і ЄІБ, на протязі 2019 року, найбільше розглядали бізнес-проекти, пов'язані з транспортом та інфраструктурою і охоче надавали фінансові ресурси для їх реалізації. Також значну підтримку з боку Європейського інвестиційного банку, отримав фінансовий сектор за рахунок розгортання нових кредитних ліній та отримання значних обсягів гарантій. Європейський банк реконструкції та розвитку у свою чергу надавав значні позики для втілення бізнес-проектів у промисловості та сільськогосподарському секторі. Також для обох міжнародних фінансових інституцій пріоритетними є бізнес-проекти, направлені на зростання рівня енергоефективності, та скорочення споживання енергетичних ресурсів, перш за все за рахунок модернізації та нарощення потужностей вітчизняних електростанцій, удосконалення системи транспортних газопроводів, впровадження новітніх технологій для виробництва енергії за допомогою альтернативних джерел, вдосконалення систем теплових мереж тощо.

З огляду на достатньо широкий спектр бізнес-проектів, які вже зараз перебувають на стадії впровадження та реалізації, кількісні та фінансові показники демонструють, що на протязі останніх років, ЄБРР та ЄІБ нарощують обсяги наданих нашій країні фінансових ресурсів. Так, у 2019 році, кредитна підтримка з боку Європейського інвестиційного банку склала 539 млн. євро, що на 147 млн. євро, або ж на 37,5% більше, ніж за попередній 2018 рік. Щодо Європейського банку реконструкції та розвитку, то там теж помітні значні позитивні зрушення, а саме, у період за 2019 рік, українські бізнес-проекти залучили кредитну допомогу з боку фінансової установи на суму в 1125 млн. євро, що в свою чергу на 582 млн. євро, або ж на 107,18% більше, ніж за попередній 2018 рік. Піковими рокам можна вважати 2014-2015 роки, що можна аргументувати прагненням міжнародних фінансових інституцій підтримати Україну у період дуже складної геополітичної та економічної ситуації. Зокрема ЄБРР у 2014 року, надав фінансування на загальну суму в 1210 млн. євро, що стало абсолютним рекордом, за весь час співпраці нашої держави з банком. А ЄІБ у 2015 році профінансував українську економіку на 1058 млн. євро, що також стало рекордом в історії взаємовідносин нашої держави з даною фінансовою установою. За даними прогнозів фінансових аналітиків, зростаюча динаміка повинна була б зберегтись і надалі, проте через втрати, що зазнала світова економіка через пандемію коронавірусу COVID-19, а також загрозу нової політичної кризи, що розгортається в Україні, щонайменше у короткостроковому періоді ми будемо спостерігати негативну динаміку.

Варто зауважити, що під час порівняння обсягів фінансування, отриманих від цих двох міжнародних фінансових інституцій, буде справедливо стверджувати, що частка фінансових ресурсів отриманих від ЄБРР превалює над часткою ЄІБ. Перш за все, причиною цього слугує інтервал часу співробітництва між нашою країною та даними фінансовими установами. Членство в Європейському банку реконструкції та розвитку Україна отримала ще в далекому 1992 році, а з Європейським інвестиційним

банком співробітництво було налагоджене лише після підписання угоди у 2006 році. Сама співпраця де-факто була розпочата тільки у 2007 році. Також має місце ціла низка інших питань, які перешкоджають та загальмовують процеси налагодження плідної співпраці України з даними міжнародними фінансовими інституціями.

Наша держава відчуває гостру необхідність у поглибленні структурних реформ та перетворень у багатьох сферах, включаючи регулювання фінансового та енергетичного сектору, управління бюджетно-податковою політикою та державними фінансами, встановленням сприятливого бізнес-клімату в країні. Ризики, що пов'язані з досить частими змінами та неузгодженістю у внутрішній політиці потрібно звести до мінімуму, шляхом здійснення попередніх діагностичних досліджень ефективності урядування та активним впровадженням заходів, націлених на розбудову широкого консенсусу, щодо погодженої «дорожньої мапи» змін окремо для кожної сфери, задля забезпечення необхідної гнучкості дій, у випадку згортання діяльності через зміну вектору політики.

Цінний досвід співробітництва з Європейським банком реконструкції та розвитку дає нам досить чіткі сигнали, що станом на сьогодні, серйозною перешкодою для подальшого розвитку та поглиблення співпраці з банком є невирішеність нашою країною цілої низки проблем, а саме: вирішення проблеми корупції, що присутня абсолютно на усіх рівнях, перш за все пріоритетом має стати діяльність податкової служби та митниці, зростання рівня ефективності судової системи. Ужиті українським урядом реальні заходи, спрямовані на подолання вище згаданих проблем буду напряду впливати на майбутню співпрацю України з ЄБРР та обсяги кредитної та інвестиційної допомогу. Для того, аби поживити та активізувати розвиток та поглиблення подальшого співробітництва нашої держави з Європейським банком реконструкції та розвитку, буду доцільно ужити наступні заходи:

- виконати зобов'язання, щодо впровадження структурних реформ та перетворень економіки;

- втілити законодавчі положення, що дозволять ЄБРР здійснювати випуск облігацій у національній валюті. Незважаючи на ризики, які загрожують великим українським банківським установам та Міністерству фінансів України, даний крок дасть змогу суттєво зменшити вартість кредитних ресурсів, що в свою чергу надасть суттєвий поштовх задля активному росту та розвитку української економіки;
- посилити сприяння надходженню інвестиційних ресурсів для розвитку виробництв, підприємств сфери послуг, фінансового сектору та інфраструктури;
- стимулювати реалізацію лише економічно-обґрунтованих бізнес-проектів та надання безоплатної технічної допомоги для їх впровадження.

Також важливою умовою, яку необхідно виконувати, щоб і надалі стабільно отримувати фінансові ресурси від даної фінансової інституції, залишається внутрішньополітична стабільність та чітке дотримання проєвропейського напрямку у реформах та структурних перетвореннях.

Структура, закладена в управлінні Європейського інвестиційного банку зобов'язує установу надавати всебічне сприяння розвитку соціальної справедливості, перш за все поміж держав Європейського Союзу, і також дає країнам змогу покращити методики щодо охорони навколишнього середовища. Так як Україна не є частиною ЄС, то застосування положень статуту установи до нашої країни у повному обсязі є, поки що, неможливим. Через це, для поліпшення умов співробітництва з ЄІБ, нашій державі потрібно:

- гарантувати достатньо високий рівень інформування приватних організацій, а особливо фінансово-кредитних, щодо умов, на яких можливе отримання фінансових ресурсів для реалізації бізнес-проектів з боку ЄІБ;

- сприяти створенню необхідних умов, що забезпечать повну прозорість та відкритість моніторингу бізнес-проектів протягом всього періоду їх реалізації;
- спільно з Європейським інвестиційним банком розробити стратегію подальшої співпраці, яка б включала в себе операційні цілі;
- наростити обсяги інвестиційного портфелю фінансової установи для України;
- сприяти більшому залученню місцевих громад у процесі прийняття та ухвалення інвестиційних та кредитних рішень, які мають до них безпосереднє відношення.

Також важливою умовою, для подальшого розвитку та поглиблення співробітництва з ЄІБ, є покращення якості проектного менеджменту у Міністерстві економічного розвитку України, як інституції, що повинна здійснювати координацію та контроль за ефективністю реалізацій програм та бізнес-проектів. Це пояснює та обставина, що потенціал даної установи дає можливість проводити детальний аналіз та приймати рішення, які сектори економіки та які сегменти галузі першочергово потребують залучення додаткових фінансових ресурсів.

ВИСНОВКИ

Після завершення достатньо плідно проведеного дослідження аспектів співробітництва України з міжнародними фінансовими інституціями, зокрема з Європейським банком реконструкції та розвитку і Європейським інвестиційним банком, можна зробити певні висновки.

Здійснений аналіз чітко вказує, що ЄБРР наразі виступає досить важливим партнером для нашої держави, оскільки саме ця фінансова установа надає фінансово-кредитну підтримку цілому ряду масштабних бізнес-проектів, що у цілому стимулюють активне зростання та розвиток української економіки. У найближчій перспективі, саме від результатів співробітництва України з міжнародними фінансовими інституціями і Європейським банком реконструкції та розвитку зокрема, буде залежати ступінь довіри до нашої держави крупних приватних іноземних інвесторів, що теоретично мають змогу надати нашій країні додаткові фінансові ресурси, конче необхідні їй для стабільного розвитку. Адже сам факт, що ЄБРР надає Україні мільярдні інвестиції слугує позитивним сигналом для решти інвесторів, які зважаючи на присутність такого потужного банку, будуть додатково вмотивовані більш активно інвестувати в реалізацію вітчизняних бізнес-проектів та українську економіку. Також існує необхідність у проведенні аналізу причин відмов у наданні фінансових ресурсів Радою директорів ЄБРР, та здійсненні подальшого моніторингу, аби ті бізнес-проекти, що йдуть на розгляд даної установи, відповідали таким необхідним критеріям як перспективність подальшого розвитку, потенційна корисність для росту української економіки, можливість внесення крупного внеску головним спонсором бізнес-проекту до статутного капіталу у грошовій, чи натуральній формі, відповідність встановленим банківським критеріям, дотримання екологічних стандартів тощо. Також достатньо гостро постає питання закритості та непрозорості моніторингової системи використання залучених кредитних ресурсів. Аби її

розв'язати, необхідно розробити внутрішні механізми, що дадуть змогу прозоро відслідковувати усю процедуру реалізації бізнес-проектів, розпочинаючи від отримання фінансових ресурсів, закінчуючи звітом про успішне завершення проекту.

Існують підстави вважати, що інвестиційні фінансові ресурси від Європейського інвестиційного банку є необхідними для нашої держави, оскільки дана фінансова установа надає кошти під достатньо низькі відсотки, до прикладу вони бувають навіть нижчими, ніж відсоткова ставка Європейського банку реконструкції та розвитку. Ця обставина є достатньо вагомою, при урахуванні досить скрутного становища, у якому знаходиться вітчизняна економіка. Саме рентабельна і у значній мірі гнучка політика ЄІБ повинна посприяти структурному та галузевому розвитку, формуванню потужної інфраструктурної бази, покращенню бізнес-клімату в державі, закладенню фундаменту активізації бізнес-діяльності, значному скороченню енерговитрат суб'єктами господарювання, зростанню рівня добробуту простих громадян та підтримці мікро-, малого та середнього бізнесу. Цей факт можна пояснити тим, що одним з головних орієнтирів у діяльності Європейського інвестиційного банку служить підтримка розвитку приватних ініціатив, стимулювання проектів енергетичного сектору, зокрема активне впровадження у використання альтернативних джерел енергії, та заохочення до стрімкого переходу до правил ринкової економіки та приватного підприємництва. Проте, має місце ціла низка інших питань, які перешкоджають та загальмовують процеси налагодження плідної співпраці України з міжнародними фінансовими інституціями. Аби поліпшити стан співробітництва України та ЄІБ, треба підвищити ефективність діяльності та реалізації коштів, що надаються з боку українського уряду. Адже, аби мати змогу залучити такі самі значні обсяги фінансових ресурсів, необхідно подбати про системність та якість реалізації бізнес-проектів у спільній роботі з ЄІБ.

Отож, співпраця між Україною і Європейським банком реконструкції та розвитку та Європейським інвестиційним банком повинна формуватися виключно на засадах публічності і транспарентності, що в свою чергу надало би можливість створити необхідний рівень для комунікаційних стратегій, що у результаті задовольнили би інтереси усіх залучених сторін. Такий підхід зробив би саму співпрацю більш зрозумілою та інклюзивною, що дало б значні переваги у кооперації.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАННЯ

1. Колосова В. П. Співробітництво України з міжнародними фінансовими організаціями: сучасний стан та перспективи розширення / В. П. Колосова, І. М. Іванова // Фінанси України. – 2014. – № 11. – С. 33–47.
2. Ковбасюк Ю. В. Європейський банк реконструкції та розвитку: аспекти діяльності: монографія / Ю. В. Ковбасюк. – К.: Вид-во УАДУ, 2002. – 268 с.
3. Zverev A. Afterword: EBRD Support for CIS Model Laws / A. Zverev // Review of Central & East European Law. – 2011. – Vol. 36. – P. 501–504.
4. Глобальний конкурентний простір : монографія / О. Г. Білорус, Ю. М. Пахомов, І. Ю. Гузенко, О. К. Скаленко, О. В. Гаврилюк; Київ. нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана, Ін-т світ. економіки і міжнар. відносин НАН України, Міжнар. асоц. “Україна – Рим. Клуб”, Міжнар. ін-т глобалістики. – К., 2007. – 680 с. – Бібліогр.: с. 646–677.
5. EBRD, What We Do [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.ebrd.com/what-we-do.html>
6. European Investment Bank – EIB [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.investopedia.com/terms/e/europeaninvestmentbank.asp>
7. Європейська Комісія /Служити Європі. Популярно про установи ЄС/ Європейська Комісія – К.: Вид-во К.І.С., 2000. – 40 с.
8. Офіційний сайт ЄІБ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.eib.org/en/products/sheets/project-loans-features.htm>
9. Бодова А. А. Інвестиційна діяльність банків України / А. А. Бодова, Г. І. Романова // Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України . - 2013. - № 1. - С. 6-13.
10. Гайдай, І. Ю. Довгострокове банківське кредитування як спосіб фінансування економічного росту / І. Ю. Гайдай, К. В. Коваленко // Вісник Донецького університету економіки та права. – 2013. – No 1. - С. 140-145.

11. Галенко Д.С., Калантай Я.А. Інвестиційний клімат України / Д.С. Галенко Я.А. Калантай // Молодіжний науковий вісник УАБС НБУ, Серія: Економічні науки. – 2014. - №6. – С. 103-112.
12. Кириченко О. Діяльність інвестиційних банків в Україні: проблеми та перспективи розвитку // Банківська справа. – 2010. – №2. – С. 57-72.
13. Матвієнко П.В. Формування інвестиційного потенціалу вітчизняних банків / П.В. Матвієнко // Економіка та держава.–2011.–№4.– С.51–54.
14. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
15. Петрова Н. Б. Інноваційний менеджмент у прикладах і завданнях : навч. посібник / Н. Б. Петрова, Н. Ю. Мушинська, Л. Г. Чеканова – Х. : ХНАМГ, 2009. – 248 с.
16. Сич Є. М. Ринок фінансових послуг: навч. посіб. / Є. М. Сич, В. П. Лільчук, Н. І. Гавриленко. – К.: ЦУЛ, 2012. – 428 с.
17. Хмеленко О. В. Кредитування і контроль : навч. посіб. / О. В. Хмеленко, В. Я . Вовк. – К.: Знання, 2008. – 463 с.
18. Про членство України в Європейському банку реконструкції та розвитку [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/379/92>
19. EBRD activity in Ukraine [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.ebrd.com/where-we-are/ukraine/data.html>
20. Мінфін: Підприємці зможуть брати кредити ЄБРР в гривні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/news/minfin-pidpriyemci-zmozhut-brati-krediti-yebrr-v-grivni>
21. Astarta WC Support Loan [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.ebrd.com/work-with-us/projects/psd/astarta-wc-support-loan.html>
22. Kryvyi Rih Industrial Gas LLC [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.ebrd.com/work-with-us/projects/psd/50276.html>

23. RF – Typhoon Resilience [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.ebrd.com/work-with-us/projects/psd/52171.html>
24. ЄБРР відмовив в кредитах “Миронівському хлібопродукту” мільярдера Косюка [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/2706277-ebrr-vidmoviv-v-kreditah-mironivskomu-hliboproduktu-milardera-kosuka.html>
25. Рамкова угода між Україною та Європейським інвестиційним банком [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_585
26. Офіційний сайт Європейського інвестиційного банку [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.eib.org/en/infocentre>
27. European roads Ukraine III [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.eib.org/en/projects/pipelines/all/20180239>
28. Agri-infrastructure and biomass power generation [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.eib.org/en/projects/pipelines/all/20160881>
29. Програма раннього відновлення України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.ua.undp.org/content/ukraine/uk/home/projects/early-recovery.html>
30. Ukraine public buildings energy efficiency [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.eib.org/en/projects/pipelines/all/20190128>
31. Фонд розвитку підприємництва [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://bdf.gov.ua/uk>
32. KfW Kredit für Unternehmen, Selbständige und Freiberufler, [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.finanzierungsfoerderberater.de/>
33. Neue Mikrokredite für Kleinunternehmer, [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://berufung-selbststaendig.de/2010/03/16/neue-mikrokredite-fur-kleinunternehmer/>

34. EU vergibt Mikrokredite [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.faz.net/aktuell/beruf-chance/arbeitswelt/existenzgruendung-eu-vergibt-mikrokredite-1952378.html>

35. EU4Business: Ukraine [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://eu4business.eu/uk/ukraine>

36. Western NIS Enterprise Fund та Ощадбанк продовжують фінансування соціальних підприємств за безпрецедентно низькими ставками [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://wnisef.org/uk/medias/western-nis-enterprise-fund-ta-oschadbank-prodovzhuyut-finansuvannya-sotsialnih-pidpriyemstv-za-bezpretsedentno-nizkimi-stavkami/>

37. Європейський Союз посилює підтримку українського малого та середнього бізнесу, надаючи нове фінансування від Групи ЄІБ Ощадбанку [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.oschadbank.ua/sites/default/files/files/documents-2019/spivprasya-z-evropeiskim-invest-fondom.pdf>

38. Про Ощадбанк / Офіційний сайт АТ «Ощадбанк». – Електронний ресурс. – [Режим доступу]: <https://www.oschadbank.ua/ua/about/>

39. Річний звіт ПАТ «Державний ощадний банк України» за 2019 рік

40. Окрема фінансова звітність та звіт незалежного аудитора за рік, що закінчився 31 грудня 2019 року/ Публічне акціонерне товариство «ДЕРЖАВНИЙ ОЩАДНИЙ БАНК УКРАЇНИ»

41. Деякі питання діяльності публічного акціонерного товариства "Державний ощадний банк України" .- Постанова КМУ від 25 лютого 2003 р. – Електронний ресурс. – [Режим доступу]: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/261-2003-%D0%BF>

42. АТ "Ощадбанк" / Довідник банківських установ// НБУ. – Електронний ресурс. – [Режим доступу]: <https://bank.gov.ua/control/uk/bankdict/bank?id=6>

43. Ребрендинг Ощадбанку: від репозиціонування до нової комунікації . – Електронний ресурс. – [Режим доступу]: <https://cases.org.ua/oschad/>
44. Ліквідність банків України комунікації . – Електронний ресурс. – [Режим доступу]: <http://bankografo.com/analiz-bankiv/bankivska-statystyka/pokazniki-diyalnosti-bankiv-vidnosni/likvidnist-bankiv-ukrayini>
45. Макроекономічна ситуація та прогнози. Розвиток фінансового сектору: погляд з НБУ. – Електронний ресурс. – [Режим доступу]: <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=48684226>
46. Динаміка курсу валют в Ощадбанку. – Електронний ресурс. – [Режим доступу]: <https://finance.i.ua/bank/8/>
47. Закон України „Про банки і банківську діяльність” від 7.12. 2000 р. №2121-XIV.
48. Положення про порядок формування та використання резерву для відшкодування можливих втрат за кредитними операціями банків, затверджене постановою Правління Національного банку України від 6 липня 2002 р. № 297.
49. Інструкція про порядок регулювання діяльності банків в Україні, затверджена постановою Правління Національного банку України від 26.09. 2001 р. №368.
50. Методика розрахунку економічних нормативів регулювання діяльності банків в Україні, затверджене постановою Правління Національного банку України від 28.11. 2001 р. № 489.
51. Банківський менеджмент: Підручник / За ред. О.А. Кириченка, В.І. Міщенко. - К.: Знання, 2015. - 831 с.
52. Дмитренко М.Г. Кредитування і контроль: Навчально-методичний посібник. - К: Кондор, 2014. - 296 с.
53. Кредитний ризик комерційного банку: Навчальний посібник / В.В. Вітлінський. - К.: Т-во "Знання", 2008. - 251 с.

54. Примостка Л.О. Фінансовий менеджмент банку: Навчальний посібник. - К.: КНЕУ, 2011. - 280 с.
55. Руденко Л.В. Міжнародні кредитно-розрахункові та валютні операції: Підручник. - К.: Центр учбової літератури, 2013. - 632 с.
56. Паласевич М. Б. Інвестиційна політика банків: Умови та чинники розвитку / М. Б. Паласевич, К.М.Слюсарчик // Науковий вісник НЛТУ України. - 2008. — № 18. — С. 235-239.
57. Вон-Романов-Кріспін О.О. Вдосконалення процесів планування інвестиційної діяльності банку / О. О. Вон-Романов-Кріспін // Регіональна економіка. — 2009. — №2. — С. 126 — 132. 8.
58. Петренко В.П., Шкутяк З.В., Манів З.О., Голуб А.Г., Соханич Ф.Ф., Чубарь О.Г. Економічні основи формування інвестиційної політики / НАНУ, Інститут регіональних досліджень, Регіональне агентство економічного розвитку, 1997. - 68с.
59. Руденко М.О. Аналіз діяльності банків України у сфері фінансових інвестицій / М. О. Руденко // Регіональна економіка. — 2008. — № 4. — С.119-124.
60. Пересада А. А., Майорова Т. В. Інвестиційне кредитування: Навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисц. – К.: КНЕУ, 2002. – 272 с.
61. Гайдучький А. П. Оцінка інвестиційної привабливості економіки // Економіка і прогнозування. – 2004. – № 4. – С. 3–7
62. Бідник Н. Б. Співпраця України з міжнародними фінансовими організаціями як чинник економічного розвитку держави // Науковий вісник НЛТУ України. – 2009. – Вип. 19.3. – С. 153–157
63. Бичихін Є. В. Основні тенденції інвестиційних процесів в Україні в контексті співробітництва з Європейським банком реконструкції і розвитку / Є. В. Бичихін // Наукові праці НДФІ. – 2015. – № 1 (70). – С. 128–137.
64. Миськів Г. В. Кредити міжнародних фінансових організацій в економіці України / Г. В. Миськів // Фінансовий простір. – 2015. – № 2. – С. 48–53.

65. Плотніков О. В. Проблеми оптимізації взаємовідносин України з міжнародними фінансовими організаціями / О. В. Плотніков // Актуальні проблеми міжнародних відносин; Київський національний університет імені Тараса Шевченка; Інститут міжнародних відносин. – 2004. – Вип. 46. – Ч. I. – С. 21–25.
66. Базилюк Я.Б. Пріоритетні напрями підвищення результативності співробітництва України з міжнародними фінансовими організаціями / Я.Б. Базилюк // Фінанси України. – 2014. – № 1. – С. 54–66.
67. Кабанов В.Г. Діяльність міжнародних фінансових організацій на вітчизняному ринку фінансового капіталу / В.Г. Кабанов // Фінанси України. – 2009. – № 9. – С. 98–107.
68. Савостьяненко М.В. Інвестиційні проекти міжнародних фінансових організацій в Україні / Савостьяненко М.В. // Наукові праці НДФІ. – 2008. – С. 128–137.
69. Сайкевич М.І., Лебединець Л.Є. Вплив міжнародного кредитування на перспективи розвитку економіки України // Актуальні проблеми економіки - 2009. - №6(96). – с. 43-48.
70. Шатковська А. О. Взаємовідносини України з міжнародними ‘фінансовими організаціями: Автореф. дис... канд. екон. наук: 08.04.01 / А.О. Шатковська; Нац. акад. держ. податк. служби України. – Ірпінь, 2006. – 19 с.
71. Міжнародна економіка: Підручник / Григорій Климко, Віра Рокоча; Ред. Анатолій Румянцев; Київський нац. ун-т ім. Т. Г. Шевченка. – К.: Знання-Прес, 2003. – 447 с.
72. Віннік М.В., Макаренко М.І. «Україна і Європейський банк реконструкції та розвитку: сучасна зміна вектору співробітництва» // «Вісник Сумського державного університету. Серія «Економіка» – 2020. – №3.
73. Офіційний сайт ЄБРР [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ebrd.com>
74. Офіційний сайт ЄІБ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.eib.org>

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

SUMMARY

Vinnik M.V. Efficiency of lending by foreign institutions for business projects in Ukraine. – Masters-level Qualification Thesis. Sumy State University, Sumy, 2020.

The paper identifies the essence and principles of international financial institutions activity, in particular the European Bank for Reconstruction and Development and the European Investment Bank. There is analyzed the current state of cooperation between Ukraine and these financial institutions. A comparative analysis of the current cooperation between Ukraine and the EBRD and the EIB was conducted. There are identified the prospects for deepening the relationships and offered the algorithms of actions for development of further activity of foreign institutions on crediting of business projects in Ukraine. The main purpose of this study is to analyze the details of Ukraine's cooperation with foreign financial institutions in the context of providing additional financial resources for implementation of business projects in Ukraine and to develop recommendations for its active development and further deepening.

Keywords: investment lending, business projects, international financial institutions, European Bank for Reconstruction and Development, European Investment Bank, financial aid.

АНОТАЦІЯ

Віннік М.В. Ефективність діяльності іноземних інституцій з кредитування бізнес-проектів в Україні. – Кваліфікаційна магістерська робота. Сумський державний університет, Суми, 2020 р.

У роботі визначено сутність та засади діяльності міжнародних фінансових інституцій, зокрема Європейського банку реконструкції та розвитку і Європейського інвестиційного банку. Проаналізовано актуальний стан співробітництва України та даних фінансових установ. Проведено порівняльний аналіз поточної співпраці України та ЄБРР і ЄІБ. Визначено перспективи поглиблення взаємовідносин та запропоновані алгоритми дій для розвитку подальшої діяльності іноземних інституцій з кредитування бізнес-проектів в Україні. Основною метою цього дослідження є проведення аналізу деталей співробітництва України з іноземними фінансовими установами в контексті надання додаткових фінансових ресурсів для реалізації бізнес-проектів в Україні та розробка рекомендацій для його активного розвитку і подальшого поглиблення.

Ключові слова: інвестиційне кредитування, бізнес-проекти, міжнародні фінансові інституції, Європейський банк реконструкції та розвитку, Європейський інвестиційний банк, фінансова допомога.

ДОДАТОК Б

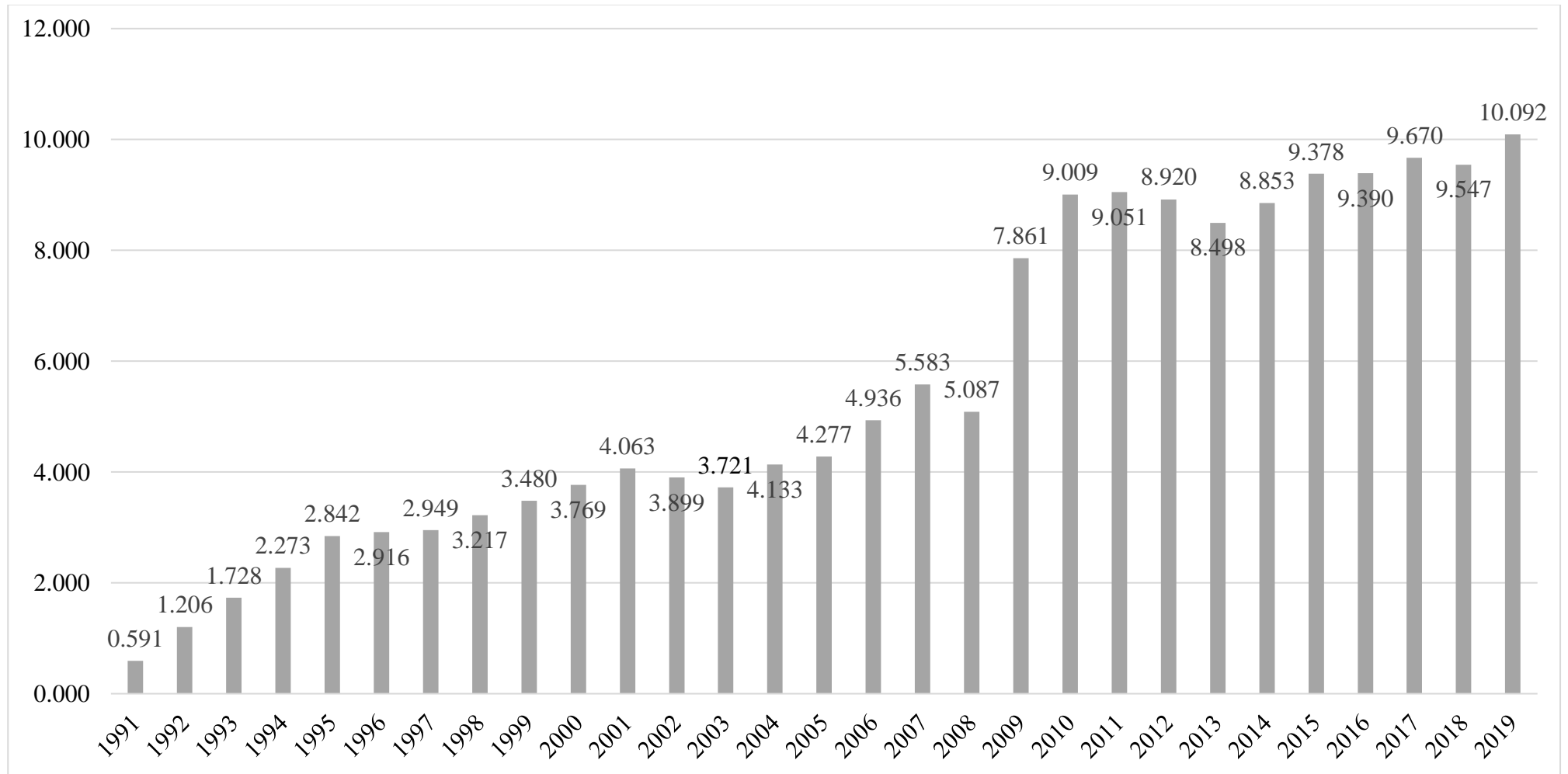

Рисунок Б.1 – Загальний обсяг наданих фінансових ресурсів ЄБРР за 1991-2019 рр., млрд. євро [73]

ДОДАТОК В

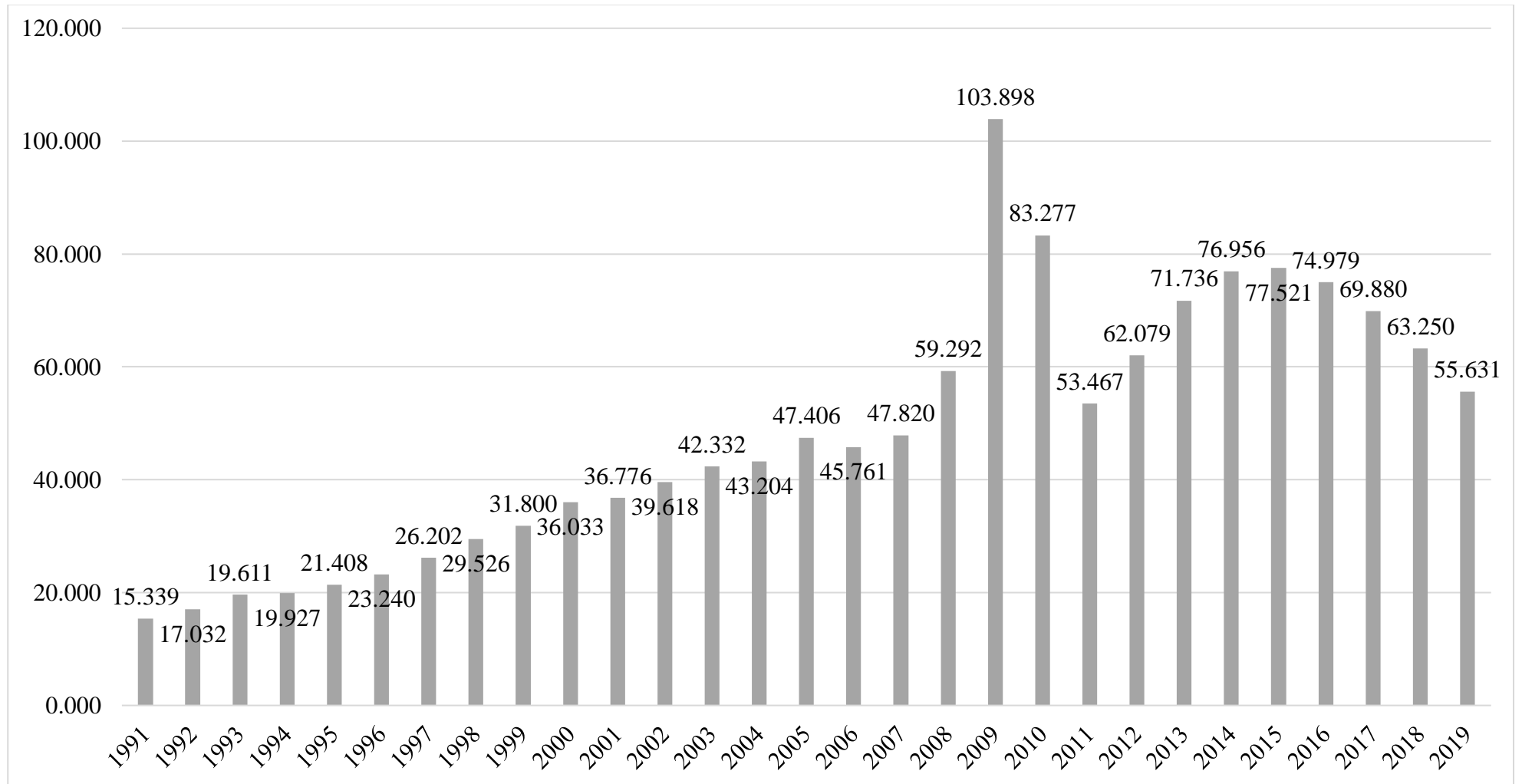

Рисунок В.1 – Загальний обсяг наданих фінансових ресурсів ЄІБ за 1991-2019 рр., млрд. євро [74]